

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1892. Andra Kammaren. N:o 18.

Tisdagen den 15 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 8 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *A. Östergren* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum.

Den kongl. propositionen bordlades till nästa sammanträde.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet den 14 mars 1892.

Häradshöfdingen Daniel Gottlieb Restadius hade aflemnat fullmakt, utvisande att han vid riksdagsmannaval, som den 23 sistlidne februari hållits i Borås, Alingsås och Ulricehamns städer, blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för tiden till den 1 januari år 1894; och sedan berörda fullmakt funnits vara i föreskrifven form utfärdad samt vidare granskats af vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, utan att desse mot fullmagten framställt någon anmärkning, beslöts, att protokoll öfver hvad sålunda förekommit skulle meddelas Andra Kammaren, hvarjemte fullmagten skulle till kammaren öfverlemnas för att hållas häradshöfdingen Restadius till handa.

In fidem

Albert Petersson.

Jemte det protokollet lades till handlingarna, beslöts, att den ifrågavarande fullmagten skulle till herr Restadius återställas.

I sammanhang härmed anmälde herr talmannen, att herr Restadius denna dag intagit sin plats bland kammarens ledamöter.

§ 4.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts sedan senaste sammanträdet på kammarens bord hvilande propositioner till Riksdagen:

angående försäljning af kongl. dramatiska teatern och inköp för statsverkets räkning af fastigheten n:o 41 i kvarteret Blasieholmen; och

angående försäljning af viss kronan tillhörig, i hufvudstaden belägen mark, samt om beredande af nytt kasernetablissemment för lifgardet till häst m. m.

§ 5.

Efter föredragning vidare af herr *N. Linders* i senaste sammanträdet afgifna motion, n:o 186, hänvisades densamma till behandling af kammarens tillfälliga utskott n:o 1.

§ 6.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda
konstitutionsutskottets utlåtande n:o 2; och
statsutskottets utlåtande n:o 6.

§ 7.

Härefter föredrogos, hvart efter annat, statsutskottets nedannämnda memorial:

n:o 29, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om väckt förslag om beviljande af vederlag till länsmanen C. G. Svenonius för mistad åklagareandel i förbrutet gods;

n:o 30, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om väckt förslag om beviljande af vederlag till länsmanen N. M. H. Sunding för mistad åklagareandel i förbrutet gods; och

n:o 31, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande anslag till Luleå—Gellivara-banan.

De af utskottet i dessa memorial föreslagna voteringspropositioner blefvo af kammaren godkända.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöröromålen beviljades herr *J. A. Johansson* i Strömsberg under tio dagar från och med den 21 dennes.

§ 9.

Till bordläggning anmälde:

lagutskottets utlåtande n:o 21, i anledning af väckt motion angående tillägg till ej mindre förordningen om landsting den 21 mars 1862 än äfven stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878; och

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande ersättning till förrättningsman för utmätning i enskilda mål samt till stämningmän.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,51 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Onsdagen den 16 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 9 dennes förda protokoll.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. friherre *F. von Essen* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående anordnande af en förbättrad post- och personförbindelse mellan Sverige och kontinenten.

Den kongl. propositionen bordlades.

§ 3.

Efter föredragning af Kongl. Maj:ts i gårdagens sammanträde aflemnade proposition till Riksdagen, med förslag till lag angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum, hänvisades densamma till behandling af lagutskottet.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången

lagutskottets utlåtande n:o 21 och Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 11.

§ 5.

Till kammarens afgörande förelåg till en början lagutskottets utlåtande n:o 20, i anledning af väckta motioner om ändringar i strafflagen den 16 februari 1864.

Punkten 1.

*Ang. tillägg
till 4 kap.
strafflagen.*

Herr *O. Olsson* från Stockholm, med hvilken herrar Fridtjuf Berg och Edvard Wavrinsky förklarar sig instämma, hade föreslagit, »att Riksdagen måtte såsom § 13 besluta följande tillägg till kap. 4 strafflagen:

För den, som blifvit dömd till fängelse eller straffarbete, skall från strafftiden afdragas den tid, han i och för ransakningen och före det slutliga utslaget suttit häktad, dervid, om han gjort sig skyldig till straffarbete, den tid han suttit i ransakningsfängelse skall till straffarbete öfvergå i öfverensstämmelse med den i 4 kap. 6 § strafflagen stadgade grund, att emot två månaders ransakningsfängelse svarar en månads straffarbete och så vidare, hvarvid gäller, att, om vid sådan öfvergång af straff brutet månadstal uppkommer, half månad räknas till femton dagar».

Ang. tillägg
til 4 kap.
strafflagen.
(Forts.)

Utskottet hemställde emellertid under förevarande punkt, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vid punkten fans fogad en reservation af herr *Mankell*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, om och i hvad mån ransakningstiden för den, som blifvit dömd till fängelse eller straffarbete, måtte kunna från strafftiden afdragas och, om sådant funnes böra ske, derom för Riksdagen framlägga förslag.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr *Mankell*, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Den ärade motionären har föreslagit ransakningstidens afdragande, enligt vissa grunder, från den slutligen ådömda strafftiden. Mig synes, att han härför anfört goda skäl, och att hans yrkande blott innebär en enkel gård åt humanitetens, rättvisans och billighetens grundsatsar. För en hvar, som känner beskaffenheten af vårt fängelseväsende, bör det icke vara obekant, att ransakningshäktet är ett straff, som är nästan lika hårdt som det slutligen ådömda straffet i cellfängelse, vare sig detta blir enkelt fängelse eller början till straffarbete, äfvensom att på detta sätt ransakningstiden i sjelfva verket kommer att innebära en förlängning af det ådömda straffet, som icke är i lag afsedd.

Motionären har i sin motion skildrat följderna häraf. Ej så få fall lära kunna anföras, huruledes anklagade frivilligt påtagit sig mindre brott, hvartill de icke känt sig skyldiga, för att undvika den långvariga vistelsen i ransakningshäktet. Men i synnerhet förekomma många fall, der man af samma skäl underlätit att klaga öfver en dom, som förmenats vara orättvis.

Dessa följder hafva väsentligen förvärrats genom den på senare tiden skärpta häktningsträtten. Redan genom 1864 års förordning hade denna rätt blifvit i väsentlig mån utsträckt. Men den utvidgades ytterligare genom 1878 års förordning, enligt hvilken nästan hvarje arbetare, som icke har fast bostad eller fast anställning, på de lösaste misstankar kan häktas. Följden häraf har återigen blifvit den, att de häktades antal väsentligen tilltagit, och man kan säga, att i det stora hela häktningstiden blifvit betydligt förlängd.

Mot dessa missförhållanden lär nu icke något annat hjälpmedel

Ang. tillägg
till 4 kap.
strafflagen.

(Forts.)

kunna upptäckas, än det af motionären föreslagna. Emellertid har lagutskottet afstyrkt hans förslag i detta hänseende.

Det ärade utskottet har visserligen icke bestridit det »menniskovänliga syftet» i hans motion, och utskottet har icke heller förnekat, att gamla lagkomitén och den första lagberedningen ifrågasatte att förkorta strafftiden med ransakningstiden. Men utskottet har dock mot motionen anfört åtskilliga skäl, som jag nu vill lemna i sitt värde. När man icke vill en reform, är det vanligtvis mycket lätt att upptorna skäl på skäl, som utgöra hinder för densamma. Men när opinionen för reformen är mogen, finner man naturligtvis, att dessa skäl på en gång blåsa bort lika lätt, som de blifvit funna.

Utskottets väsentligaste skäl synes mig emellertid hafva varit det, att en god domare alltid kommer att fästa afseende vid den allt för långa ransakningstiden, om en sådan förekommit, och i öfverensstämmelse dermed förmildra straffet. Härpå må dock svaras, att en god domare icke alltid är att påräkna, och att den subjektiva åsigten hos domarena kan vara mycket olika. I alla händelser är säkert, att en god lag är bättre än en god domare.

För min del skulle jag icke ha tvekat att godkänna motionärens förslag, sådant det af honom är affattadt, då jag är fullkomligt öfvertygad, att, för den händelse Riksdagen skulle ha fattat beslut i denna rigtning, Kongl. Maj:t, innan han sanktionerat ett sådant förslag, skolat i detsamma vidtagit de ändringar, som möjligen varit af behovet påkallade. Emellertid vill jag gerna erkänna, att motionärens förslag kan vara i behof af jemkningar. Frågan är ny och tål tvifvel utan att ses ifrån flera synpunkter. Det är ju möjligt, att man kan komma till det resultatet, att en viss ransakningstid, t. ex. 14 dagar eller en månad, bör förflyta, innan något afdrag å strafftiden kommer i fråga o. s. v. Jag vill äfven göra rättvisa åt de betänkligheter, som utskottet framkastat.

Det är i följd derutaf, som jag tagit mig friheten påyrka en skrifvelse, som är hållen i så försigtiga ordalag, att den icke gerna bör på något håll kunna väcka anstöt. Mer än väl inser jag visserligen, att, om nu denna ärade kammare skulle lemna sitt bifall till en dylik skrifvelse, detta i allt fall blott komme att utgöra en opinionsyttring, då det väl är temligen säkert, att Första Kammaren i alla händelser afslår förslaget. Andra Kammarens önskningsmål börja nu i allt högre grad antaga karakteren af blygsamma opinionsyttringar gent emot Första Kammaren och regeringen. Och så lärer det väl förblifva, till dess minoriteten i denna kammare bemannar sig och instämmer med majoriteten i *anslagsvägran* samt sålunda framtvingar tidsenliga reformer. Emellertid utgör detta icke något skäl, hvarför icke denna kammare skulle, så ofta den finner skäligt, uttala sådana opinionsyttringar.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföras, ber jag, herr talman, att få föreslå och anhålla om proposition å följande yrkande: »att Riksdagen måtte besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, om och i hvad mån ransakningstiden för den, som blifvit dömd till fängelse eller straffarbete, måtte kunna från strafftiden afdragas och, om sådant finnes böra ske, derom för Riksdagen framlägga förslag».

Herrar *Wavrinsky* och *Berg* från Stockholm förenade sig med herr Mankell.

*Ang. tillägg
till 4 kap.
strafflagen.
(Forts.)*

Vidare anförde:

Herr Olsson från Stockholm: Herr talman, mine herrar! Jag kunde mycket väl inskränka mig till att endast instämma i den senaste talarens anförande. Men då han icke omnämnde de skäl, på grund af hvilka utskottet kommit till sitt slutliga omdöme, skall jag dock taga mig friheten att yttra några ord.

Det påstås här i lagutskottets betänkande, att mot mitt förslag gör sig gällande den betänkligheten, att den af mig påyrkade lagbestämmelsen skulle åstadkomma ett »ihärdigt nekande», för att den häktade på det sättet skulle kunna fördröja ransakningen. Mot detta påstående vill jag såsom min åsigt framhålla, att jag icke tror att något sådant skulle komma att ega rum.

Lagutskottet påstår vidare, att ransakningshäktet icke skulle kännas så obehagligt som straffängelset. Det är ett påstående, som jag icke heller tror hålla streck. Visserligen kan den, som intagits i ransakningshäkte, få åtnjuta vissa fördelar, som ej kunna stå till buds i straffängelset. Men det är fördelar, som i sjelfva verket icke tillkomma alla. Ty det finnes en samhällsklass, som i ransakningshäktet icke har att vänta bistånd eller besök. Den samhällsklassen har således icke någon fördel af att genom nekande förlänga ransakningstiden. Hvad återigen beträffar den samhällsklass, som möjligen skulle tänkas hafva den fördelen, håller jag för min del före, att det icke kan vara så behagligt att begagna sig deraf, enär de som så handlade skulle blifva utsatta för nödtvånget att oftare intällas inför allmän domstol, hvilket, då opinionen uttalar sig emot en person, just icke bör kännas angenämt.

Hvad återigen beträffar den omständigheten, att den sakfælde till äfventyrs kunde komma i en bättre ställning än den, som icke kunnat sakfällas, så vill jag icke förneka möjligheten häraf. Men om man också ser saken från den synpunkten, torde man komma till det resultatet, att Riksdagen och regeringen böra låta sig angeläget vara att åstadkomma en förändring äfven i detta hänseende.

Lagutskottet anser vidare, att detta är en fråga, hvilken domaren har att vid straffmätningen egna all nödig hänsyn, och utskottet är för sin del också öfvertygad, att denna uppfattning delas och tillämpas af de lagskipande myndigheterna i landet. Låt vara att så är fallet; men hvarför då icke lika gerna antaga en lag, hvarefter alla domare ha att rätta sig? Med all aktning för vår domarecorps, är jag dock öfvertygad, att, då de icke ha någon bestämd lagparagraf, som säger, att de skola döma så och så, de icke alla der vid lag kunna döma lika. För öfrigt anser lagutskottet, att tillvaron af en sådan föreskrift till äfventyrs någon gång skulle utöfva ett obehörigt tvång på den fria pröfningsrätt, som bör vara domaren i slika fall förbehållen. Jag deremot anser, att något tvång i det fallet icke blifvit ifrågasatt, åtminstone icke genom min motion, ty då skulle jag ha framlagt ett förslag, som möjliggjort, att någon ersättning lemnades, om strafftiden

Ang. tillägg
till 4 kap.
strafflagen.

skulle bli för kort i förhållande till den långa ransakningstiden. Men något sådant har jag icke åsyftat.

(Forts.)

Jag skall icke uppehålla mig längre vid frågan, utan vädjar till denna kammars humanitetskänsla, och anhåller, att den måtte tillse, att en sådan lagändring, som jag ifrågasatt, kommer till stånd. Jag ber därför, herr talman, att få instämma i den af herr Mankell vid betänkandet fogade reservation.

Herr Lilienberg: Det är väl uppenbart att, om ett stadgande i det syfte motionen afser skulle införas, det icke kunde gå i annan riktning än den, som gamla lagberedningen angifvit i sitt förslag till straffbalk, eller att, om någon utan eget förvällande en längre tid suttit i ransakningshäkte, detta skulle vid straffmätningen betraktas såsom en förmildrande omständighet. Naturligtvis kan man i strafflagen intaga en dylik bestämmelse, men orsaken hvarför detta icke skett var den, att, när 1864 års strafflag antogs, man fann, att, då man icke kunde uppräknå i lagen *alla* de omständigheter, som i allmänhet vid ett brott verkade försvärande eller förmildrande, det vore rådligast att derifrån afstå. Derfor afvek man från det af gamla lagberedningen framställda förslaget, hvilket upptagit åtskilliga försvärande och förmildrande omständigheter, som i allmänhet skulle vara gällande och deribland äfven den omständighet, som jag nyss nämnde. Men då, som sagdt, det icke var möjligt att uppräknå *alla* sådana omständigheter, ansågs nämnda förslag icke vara lämpligt, enär det lätteligen i praktiken kunde leda derhån, att en domare icke toge hänsyn till andra försvärande eller förmildrande omständigheter än dessa, som vore uppräknade såsom exempel. Derfor ansågs det rådligast att icke införa något härom i strafflagen, utan i stället vid de särskilda brotten uppräknå de försvärande eller förmildrande omständigheter, som dervid kunde göra sig gällande i vissa hänseenden.

Jag tror mig för öfrigt kunna försäkra, att åtminstone i allmänhet det betraktas såsom en anledning till mildring i straffet, att den tilltalade utan eget förvällande någon längre tid hålles i ransakningshäkte.

På grund af de skäl jag anfört anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Ölsund: Utskottet säger i motiveringen: »Till en början må erinras, att införande af en lagbestämmelse af den generella innebörd, som utmärker det af motionären föreslagna tillägg, skulle medföra en allt för stark frästelse för ransakningsfånge att *medelst ihärdigt nekande eller allehanda undanflykter fördröja ransakningen*, helst ett fortsatt vistande i ransakningsfängelset utan tvifvel måste te sig mindre motbjudande än vistelsen i straffängelset». Detta, mine herrar, synes mig innebära skäl nog för att utskottets förslag må godkännas. Vi hafva åtskilliga prof derpå, att personer kunna sitta i häkte hela år under ett ihärdigt nekande; och skulle dessa hafva reda på att den tid, de tillbringa i ransakningsfängelset, finge afräknas från strafftiden, skulle de neka ännu ihärdigare. Detta kunde ju i många fall föranleda till ökade utgifter för staten, som likväl icke blefve andra än de verkligt brottslige till fördel, och som

derför ingalunda bör förekomma. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Ang. tillägg
till 4 kap.
strafflagen.
(Forts.)

Herr greve Hamilton: Jag är fullkomligt ense med lagutskottet deri, att motionen icke bort i oförändradt skick tillstyrkas. Deremot kan jag icke finna att de skäl, som anförts för att icke bifalla motionen i den inskränktare omfattning, som en reservant ifrågasatt, äro tillfyllestgörande. Och denna min uppfattning har ej heller rubbats af hvad lagutskottets ärade vice ordförande nyss här anförde. Det finnes nemligen enligt mitt förmenande *ett* verkligt skäl, hvarför det kunde vara önskvärdt, att just denna förmildrande omständighet särskildt omnämndes i lagen. I allmänhet är ju förhållandet det, att man med en förmildrande omständighet vid ett brott menar en omständighet, som hänför sig antingen till brottets beskaffenhet eller till yttringarna af den brottsliga viljan. Genomgår man de olika slag af förmildrande omständigheter, som äro i lagen omnämnda, finner man att detta är det för dem gemensamt karakteristiska. I gamla lagberedningens förslag upptogs äfven bland grunderna för straffmätningen en definition, innehållande, att med förmildrande omständighet vid ett brott i allmänhet bör afses en omständighet, som hänför sig antingen till brottets beskaffenhet eller till yttringarna af brottsligheten i viljan. Men *här* är fråga om någonting, som icke har att göra med brottets beskaffenhet eller yttringar af den brottsliga viljan. Domaren kan därför känna sig tveksam om huruvida det förhållande, att en person utan egen förskyllan längre tid suttit i ransakningshäkte, bör betraktas såsom en förmildrande omständighet. Och att domstolarne verkligen äro tveksamma derom, synes bestyrkas af att herr vice ordföranden i lagutskottet nyss yttrade, att han »*trodde*», att domare »i allmänhet» taga hänsyn dertill. Jag tror mig veta, att högsta domstolen alltid tagit hänsyn dertill. Men ovisst är, om så i allmänhet sker. Detta bestyrkes äfven i viss mån deraf, att det aldrig torde förekomma, att den omständigheten att en person utan förvällande längre tid suttit häktad åberopas i ett utslag såsom en förmildrande omständighet. Jag vågar bestämdt påstå, att detta icke förekommit. Derför synes det vara skäl att upptaga just denna allmänna förmildrande omständighet i lagen. Utländska lagar hafva ock i allmänhet funnit detta lämpligt. Den danska såväl som den norska lagen ha sådana bestämmelser. Den danska lagen har till och med gått så långt att, i fall brottet är sådant, att det blott kan beläggas med enkelt fängelsestraff, domaren kan förklara, att straffet helt och hållet bortfaller och får ersättas med den tid vederbörande suttit i ransakningshäkte. Jag skall därför, herr talman, anhålla att få yrka bifall till den af herr Mankell vid betänkandet fogade reservation.

Herr Höjer: På de af herr Mankell och greve Hamilton anförda skäl ber jag att i största korthet få instämma i herr Mankells yrkande, så mycket hellre som jag af lagutskottets motivering finner, att strafflagen i förevarande hänseende behöfver ändras och fullständigas.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till

Ang. tillägg
till 4 kap.
strafflagen.
(Ports.)

utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till det af herr Mankell framställda yrkande; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Då motionären, herr Olsson, likväl begärde votering, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller lagutskottets hemställan i 1 punkten af dess utlåtande n:o 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Mankell under öfverläggningen framställda yrkande.

Omröstningen visade 141 ja mot 59 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.

Punkten 2.

I fråga om vissa delar af 15 och 23 kap. strafflagen hade i särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner föreslagits:

af herr *Jan Eliasson* i Skuttungeby, i motion n:o 24,

»det Riksdagen beslutar, att i 15 kap. strafflagen, som handlar om brott mot annans frihet, må intagas en bestämmelse af följande lydelse:

Den, som förbryter sig mot annans frihet derigenom, att han, i afsigt att åstadkomma skada, medelst list, lock, hot eller tvång, förmår någon att afstå lofligt arbete, eller hindrar dess utförande, dömes till straffarbete från och med 6 månader till och med två år; samt

att, om denna framställning vinner bifall, den ifrågasatta bestämmelsen intages under § 24 och de nuvarande 24 och 25 §§ förändras till §§ 25 och 26»;

samt af herr *N. Petersson* i Runtorp, i motion n:o 121,

»att Riksdagen ville besluta den ändring i så väl 6 som 7 §§ i 23 kap. strafflagen, att dessa paragrafer erhålla följande lydelse:

§ 6.

Den, som gjort sig skyldig till ansvar efter 5 § och efter 2 § eller 3 §, ehvad det är gäldenär eller sådan syssloman, som i 4 § sägs, vare ej för ansvar fri, äfven om han inför rätten kan styrka, att borgevärerna i konkursen blifvit till fullo förnöjda.

§ 7.

Brott, som i 2 eller 3 § omförmälas, ehvad de begåtts af gäldenären eller, efter ty i 4 § sägs, af syssloman, så ock brott, som i 5 § omförmäles, må åtalas af allmän åklagare eller af målseganden.»

Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.
(Forts.)

Under förevarande punkt hemställde nu utskottet,

att Riksdagen ville, i anledning af herrar *Eliassons* och *N. Peterssons* motioner, för sin del antaga följande

Lag

angående ändrad lydelse af 15 kap. 24 § samt 23 kap. 7 § strafflagen. Härigenom förordnas, att 15 kap. 24 § samt 23 kap. 7 § strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

15 kap. 24 §.

Brott, som i 23 § sägs, må ej åtalas af annan än målsegande.

23 kap. 7 §.

Brott, som i 2 § omförmäles, ehvad det begåtts af gäldenär eller, efter ty i 4 § sägs, af syssloman, så ock brott, hvarom i 5 § förmäles, må ej åtalas af allmän åklagare, der ej brottet af målsegande till sådant åtal angifves. Brott, som i 3 § sägs, må ej af annan än målsegande åtalas.

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmälts,

dels, beträffande herr *J. Eliassons* motion:

af herr *Lilienberg*, som ansett, att utskottet bort afstyrka bifall till densamma;

af herr *Mankell*, som ansett, att motionen icke bort gifva anledning till det af utskottet framställda förslag samt att detsamma i alla händelser varit olämpligt; samt

af herr *Wester*;

dels ock, beträffande herr *N. Peterssons* motion:

af herrar *Bergström*, *Fröberg*, grefve *Klingspor*, *Hasselrot* och *Clässon*.

För afgifvande af yttrande angående sättet för föredragning af ifrågavarande ärende hade ordet begärts af:

Herr *Lilienberg*, som nu i sådant afseende yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att vid föredragningen af 2:dra punkten i detta betänkande måtte iakttagas den ordning, att först föredrages utskottets förslag till ändrad lydelse af 15 kap. 24 § strafflagen, derefter förslaget

Ang. ändring till förändring af 23 kap. 7 § samma lag, vidare ingressen till lag-
af 15 och förslaget och slutligen rubriken.
23 kap.
strafflagen.

(Forts.)

Den af herr Lilienberg sålunda gjorda hemställan bifölls af kam-
maren. Sedan till följd häraf till en början föredragits utskottets för-
slag till lydelse af 15 kap. 24 §, anförde:

Herr Hedin: För någon kort tid sedan förehade kammaren till
behandling ett lagutskottets utlåtande rörande en af den ärade repre-
sentanten från Södra Tjust väckt motion, i hvilken motionären på det
allra tydligaste ådagalade motsägelserna mellan bestående författningar
angående bevis, som af prest utfärdas angående personer frejd. Han
hade deri uppvisat det, lindrigast sagdt, obehagliga dilemma, uti hvilket
presterskapet härigenom är försatt i sin embetsutöfning. Det kan
icke bestridas, att han ådagalagt behovet af en lagförändring eller
lagförklaring i detta afseende. Men utskottet fann *då* icke skäl att,
såsom det hette, tillstyrka Riksdagen att »på enskild motionärs hem-
ställan» vidtaga någon åtgärd i den antydda riktningen.

Nu deremot låter det annorlunda. Nu är enskild motionärs fram-
framställning fullt lika god som en proposition från Kongl. Maj:t, och
detta ehuru behof af den lagförändring, lagutskottet ifrågasatt, absolut
icke på något sätt visats vara för handen.

Detta förfarande kan nu sägas blott höra till utskottets små nyck-
fullheter, vid hvilka det icke är värdt att länge uppehålla sig — och
jag skall heller icke göra det. Värre än denna nyckfullhet är det
uppenbara trots, som utskottet visat mot de grundlagsbestämmelser,
hvilka utstaka gränserna för lagutskottets befogenhet. Grundlagen har
sagt i 53 § regeringsformen, att lagutskottet skall »utarbeta», och i 42 §
riksdagsordningen, att det skall »meddela utlåtande» öfver ärenden,
som från kamrarne till utskottet remitteras, beträffande bland annat
kriminallagsfrågor. Utan tvifvel kan det finnas någon menings-
skiljaktighet angående graden af den rörelsefrihet, som enligt de citerade
paragraferna tillkommer utskottet. Men det torde icke kunna finnas
mera än en mening derom, att lagutskottet tydligen enligt grundlagen
icke eger att till kamrarne inkomma med lagändringsförslag rörande
sådana ärenden, hvilka icke i något afseende beröras i de förslag, som
blifvit från kamrarne till utskottet remitterade. Det är emellertid just
detta, som är händelsen här. Lagutskottet har till alla delar afstyrkt
motionen n:o 24, men *i stället* tagit sig den friheten — ja, om någon-
sin är detta uttryck: »tagit sig friheten» här korrekt — att dels mo-
tionera om en åtalsrätt, om hvilken motionären i sitt yrkande icke
framställt något förslag — om han ock i motiveringen gjort en an-
tydan att han skulle finna en sådan åtalsrätt lämplig — och dels äfven
derutöfver föreslagit, att denna åtalsrätt skulle utsträckas till *alla*
öfverträdelser utaf den 22 § i 15 kapitlet af strafflagen.

Detta är en alldeles ny tolkning af lagutskottets rättigheter. Annor-
lunda har detta utskott förfarit förr. Utskottet, som nu tillerkänt sig
en mycket vidsträckt eller rättare sagdt en alldeles oinskränkt motions-
rätt, åtminstone hvad angår strafflagsfrågor, har fört fränkänt sig *all*
motionsrätt och förklarat, att det icke ansett sig ega att framställa

ett lagändringsförslag i ett ämne, deri motion icke blifvit väckt, icke ens i sådana fall, der följdriktighetens fordringar skulle föranleda en lagändring i samband med en annan lagändring, hvarom motion är väckt. Om ett exempel derpå från förliden riksdag skall jag bedja att få erinra herr talmannen. Då förelåg till lagutskottets behandling en motion, afseende att den bestämmelse i kyrkostämmoförordningen skulle upphävas, hvilken stadgar, att tiden för besvärs anförande hos domkapitlet öfver kyrkostämmas beslut och lika så för besvär, som ifrån lappmarks-församling ingå till Konungens befallningshafvande, är dubbelt så lång i de tre nordligaste länen som i det öfriga riket. Det förelåg, som sagdt, då ett förslag, att denna undantagsbestämmelse skulle upphävas, och att således besvärstiden skulle blifva lika der som inom de öfriga delarne af riket. Bland skälen mot detta förslag anförde utskottet, att följdriktigheten skulle kräva, att man då äfven ändrade, om jag nu minnes rätt, 75 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet, deri samma dubbla besvärstid stadgas för mål, som gå från lappmarks-kommun till Konungens befallningshafvande, »men», yttrade lagutskottet, »härom föreligger icke någon framställning», antydande utskottet härmed, att, äfven om det velat i öfrigt tillstyrka den väckta motionen, det i brist af någon utskottet tillkommande motionsrätt icke kunnat på egen hand ens göra framställning om ett sådant af följdriktigheten fordradt tillägg till det som i hufvudsak föreslagits i motionen. Sådan har lagutskottets uppfattning varit förut, men i stället för att således som förr fränkänna sig sjelft all motionsrätt, har utskottet nu uppenbarligen tillerkänt sig motionsrätt i strafflagsfrågor, af hvilket skulle följa, om denna tolkning vore riktig, att motionsrätt skulle tillkomma lagutskottet äfven i alla andra lagfrågor, ty någon skilnad gör grundlagen icke i fråga om lagutskottets rätt beträffande kriminallag och all annan allmän lag. Detta, herr talman, om den formella sidan af lagutskottets tillvägagående. Jag skall nu anhålla att få säga några ord om sjelfva sakfragan.

Motionären har — jag citerar sid. 7 af motionen n:o 24 — afgifvit en trosbekännelse om sin rättsuppfattning, hvilken lyder sålunda, att det »förefaller honom vara icke endast en rättighet, utan äfven en pligt för statsmagterna att betrakta arbetsinställesers upphofs män såsom brottslingar mot annans frihet.» Jag skall taga mig friheten att något belysa denna sats. För någon tid sedan gick genom svenska pressen under rubriken »upprörande misshandel» en berättelse af följande lydelse:

»Under rubriken »Barbarisk bruksbokhållare» omtalar Eskilstuna-Kuriren ett fall af nästan otrolig råhet, hvartill en bokhållare vid Forssa bruk i Östra Vingåker gjort sig skyldig. Enligt en brefskrifvare till nämnda tidning hade en 14-årig pojke, som brukade passa upp på bokhållaren å brukskontoret, tagit sig det orådet före att smaka på bokhållarens konjak. Till straff för denna förseelse blef pojken först grundligt uppiskad. Men ej nog dermed. Följande dag pryglades han å nakna kroppen så förfärligt med rotting, att hela ryggen blef formligen flädd, och den arme gossen sedan hvarken kunde sitta eller ligga, utan måste stå på sina knän under de grusligaste plågor.

Under exekutionen var gossens moder utanför dörren och fick

Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.
(Forts.)

Ang. ändring af 15 och 23 kap. strafflagen.
(Forts.)

höra sonens hjertslitande klagorop, hvilket tog henne så hårdt, att hon insjuknade. Tillkallad läkare har funnit bådas tillstånd högst betänkligt och gossen i fara att afida af misshandeln.

Hos bruksbefolkningen — jag ber få fästa herr talmannens uppmärksamhet på denna slutstrof — framkallade händelsen en sådan förbittring, att samtliga arbetarne nedlade arbetet, fordrande tyrannens afskedande, men genom förvaltarens mellankomst återupptogs arbetet.

Något rättsligt åtal mot den brottslige har ännu icke afhörts».

Denna berättelse lästes i en stockholmstidning den 15 februari 1892 och var hemtad ur Eskilstuna-Kuriren. Det vare långt ifrån mig, herr talman, att klandra arbetarne, som läto förmå sig att återgå till arbetet. Säkerligen hade de sådana giltiga skäl, som tanken på hustru och barn; men om dessa arbetare trots möjliga vådliga följder af en fortsatt arbetsinställelse hade fullföljt den, så vågar jag påstå, att de skulle varit värda alla hederligt tänkande människors tack och beundran. Motionären åter säger, att man bör betrakta arbetsinställesers upphofsmän såsom brottslingar mot annans frihet. Den således, som i ett fall af anförda beskaffenhet hade sökt öfvertala sina kamrater eller, för att begagna motionärens ord, »locka» dem att fullfölja arbetsinställelsen, skulle enligt motionärens åsigt svenska samhället hafva icke blott rättighet, utan äfven pligt att betrakta såsom brottsling och döma till från sex månaders till två års straffarbete.

Motionären har två mått för svensk rättvisa: ett mått för arbetsgivare och ett helt annat för arbetare. För arbetare, som göra sig skyldiga till att öfvertala sina kamrater att inställa arbetet för att derigenom framtvunga rättelse af sådana upprörande missbruk som det nyss omförmälda — för dem har han intill två års straffarbete. Men för arbetsgivare, som med hot om afsked tvingar arbetare att utträda ur en fackförening, för denne vill han icke att lagen skall stadga något ansvar, och lagutskottet — det föreslår mot arbetarne allmänt åtal, men det vill icke att allmän åklagare skall ingripa mot arbetsgivare i sådant fall som det nämnda.

Jag torde få erinra herr talmannen om, att i oktober förlidet år afskedades trettio arbetare vid en fabrik i Stockholms närhet, emedan de tillhörde och trots den pression, som utöfvades från arbetsgivarens sida, icke ville utgå ur en fackförening. I fabriksordningen var bestämd fjorton dagars ömsesidig uppsägningstid. När arbetsböckerna voro inlemnade på kontoret, begagnade arbetsgivaren tillfället att rifva ut gällande fabriksordning och häfta in en ny, der bland andra förändringar bestämmelsen om denna uppsägningstid var struken. Det var, såsom jag nämnde, trettio arbetare som afskedades, sedan man länge försökt att med hot om afsked förmå dem utgå ur fackföreningen.

Således allmänt åtal och intill två års straffarbete för arbetare, som genom öfvertalande eller, efter motionärens ord, genom »lock» förmår sina kamrater att vidtaga eller fullfölja en arbetsinställelse, men tullskydd till belöning åt arbetsgivare sådana som de sist anförda. Det är motionärens och lagutskottets bidrag år 1892 till den sociala frågans lösning.

Herr talmannen har utan tvifvel observerat, att en del — jag tror

dock icke någon större del — af arbetsgifvare i Frankrike velat begagna sig af sin ställning såsom sådan för att omintetgöra de rättigheter och förmåner, som genom syndikatslagen (*loi sur les syndicats professionnels*) af den 21 mars 1884 blifvit arbetarne förlånade, genom hot om afsked, om de icke utträdde ur ett sådant syndicat professionnel. År 1890 antogs ett tillägg till artikel 1780 i code civil, hvarigenom stadgades eventuel skadeståndsskyldighet, i händelse af brytande af arbetskontrakt, och jag har sedan dess inhemtat af franska tidningar, att flera domstolsutslag ådagalagt att förevarande tillägg till artikeln 1780 icke varit ett tomt ord i förhållande till arbetsgifvare, som begagnat sig af sin ställning för att genom hot och tvång förmå arbetare till utträde ur en sådan förening, som afses uti lagen af 21 mars 1884. Det oaktadt har likväl ifrågasatts att stadga äfven straffpåföljd af böter eller fängelse. Detta är föreslaget i ett lagförslag, som efter sin upphofsman plägar benämnas *förslaget Bovier-Lapierre*, och hvilket har blifvit voteradt af deputeradekammaren. Efter min förmening är det väl knappast tvifvelaktigt, att detta strafflagsförslag, detta förslag om strafflagssanktion utöfver skadeståndsbestämmelsen i den reformerade artikeln af code civil, som jag nyss nämnde, snart nog kommer att antagas, låt vara i en förmildrad och modifierad form, af franska senaten.

Jag yttrade nyss, att motionärens rättvisa har två mått, ett för arbetsgifvare och ett för arbetare. För den händelse att hans uppfinningsgäfvä äfven framdeles kommer att blifva rigtad på förbättringar i den svenska lagstiftningen, skulle jag vilja tillåta mig att hemställa till honom att taga under öfvervägande frågan om ansvar och åtal med anledning af öfverträdelse af en bestämmelse i näringsfrihetslagstiftningen och af en bestämmelse i legostadgan. Med den förra afser jag bestämmelsen i 17 paragrafen 2 mom. af 1864 års näringsfrihetsförordning, hvilken lyder: »Näringsidkare skall vid sina biträdens och arbetares behandling och sysselsättning fästa behörigt afseende å deras helsa och arbetsförmåga». Den senare i § 6 af legostadgan stadgar: »Husbonde åligge tienstehjon med försvarligt underhåll och tjenligt husrum förse». När jag fäster uppmärksamheten på dessa bestämmelser och anhåller att motionären, i fall han återkommer till nu förevarande ämne, täcktes taga under öfvervägande den fråga, som jag nämnde, om ansvar för och åtalsrätt vid öfverträdelse af dessa lagstadganden, gör jag det med anledning af en nyligen timad händelse, som äfven torde kunna betraktas som en lämplig illustration till motionärens förslag att statsmagterna skola betrakta arbetsinställesers upphofsmän såsom brottslingar. I Eskilstuna Tidning förliden månad lästes: »För den gräsligaste vanvård har en person i vårt samhälle i mer än två månader varit utsatt. En trettiofyraårig arbetare, A. T. Karlsson, sedan 2 år anställd hos fabrikanten Larsson i n:o 17 Köpman-gatan, blef fyra veckor före jul sängliggande af en böld i underlifvet. Han inhystes i ett oeldadt kontor i ett uthus på gården och har allt sedan dess legat der i den gräsligaste smuts och utan tillsyn eller läkarevård. En anhörig upptäckte händelsevis förhållandet för några dagar sedan. Läkare tillkallades och den stackars karlen befans i det mest beklagansvärda skick, särig öfver hela underlifvet och förtärd af

Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.
(Forts.)

Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.
(Forts.)

smuts. I dag skulle en åkare föra honom till fattigvården, men karlarne, som fått sig värfvet anförtrödt, flydde för den förfärliga stanken. Emellertid har man nu lyckats flytta honom till fattigvården, och det tillstånd, hvori man funnit honom, trotsar all beskrifning. Hans kropp är så nedsmutsad — han har bland annat lidit af diarrhé — och full af sår, att man endast med den största möda kan göra honom så ren, att en ordentlig läkarebesigtning är möjlig.»

»Vi hoppas att vederbörande allvarligt beifra denna samvetslösa och upprörande likgiltighet för en medmänniskas lif och välfärd. I »sjukdieten» lär dessutom — hemskt att omtala — bränvinet spelat en hufvudroll. Till och med i dag lär den stackarens lidande stillats med den förderfbringande drycken».

En annan Eskilstuna-tidning, som anför detta, säger: »så långt Tidningen», d. v. s. dess kollega, och tilläger sedan för egen del: »Vi ha hos stadsläkaren och fattigvården gjort oss underrättade om den arme vanvårdades tillstånd och funnit ofvanstående uppgifter i allo bekräftade», hvarefter denna tidning äfven kommer med en beskrifning om saken. I ett följande nummer har man den alldeles upprörande rapporten om den af vederbörande läkare verkställda besigtningen och slutligen har jag ett tidningsurklipp, som meddelar, att det för icke många dagar sedan blifvit slut på den arme arbetarens lidanden, i det att döden då instälde sig. Om motionären skulle få rätt i det påstående, han uttalar på sid. 7, att staten skulle betrakta såsom brottslingar arbetsinställersers upphofsmän, skulle således äfven enligt den mera begränsade formulering, han i sjelfva klämman gifvit åt sitt förslag, den arbetare, som sökt locka och öfvertala andra att med anledning af något sådant vidtaga och fullfölja en arbetsinställelse, straffas med sex månaders till två års straffarbete. Nej, den arbetaren borde i stället för sina öfvertalningsförsök belönas och de likaledes, som följde honom åt.

Motionären representerar en klass, ett samhällslager, som i århundraden har varit pinadt och förtryckt af adel och kungliga embetsmän. Den tiden är visserligen gånngen nu. Men den är icke så aflägsen, att icke äfven de bland oss, som icke ännu äro alldeles lastgamla, kunna minnas revolterande kvarlevor af det öfversitteri, som då kunde utöfvas af allt hvad som räknade sig här i landet till herremännens klass. Jag för min del har från mina barnaår kvar sådana minnen och de torde hafva i sin mån bidragit dertill, att jag står i de politiska led, som jag tillhör. Om motionären aldrig sjelf sett någonting sådant, har han väl åtminstone hört talas derom af trovärdige män och läst ett och annat derom i svenska historien. Hvarifrån kommer då hos honom detta öfvermod mot den nuvarande underklassen, som med hårdt arbete i sitt anletes svett förtjenar sitt tullbeskattade bröd, när arbete finnes att tillgå, och som deremellan får svälta? Annorlunda än han talade en gång här en representant för de mindre jordegarnes klass; annorlunda talade han om de svenska arbetarne. Men — det synes, som om afståndet vore omätligt emellan Skåne och Upland; och det förefaller mig ibland, som om icke ens jernvägen skulle hafva lyckats att förkorta detsamma.

Helt nyligen skref en af Europas berömda lärde män, en af det

franska universitetets illustrationer, Ernest Lavisse, till studenterna i Gent: »Tvenne problem påtvinga sig den nuvarande civilisationen, som måste lösa dem eller förgås; det är den sociala rättvisans problem, och det är den internationella rättvisans problem». Vi, herr talman, hafva manande anledningar lika väl som alla andra nationer att dagligen och stundligen besinna i synnerhet det förstnämnda utaf dessa problem; väl också det sistnämnda, ehuru vårt ord derutinnan väger mindre.

Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.
(Forts.)

Vi hafva manande anledningar att icke rygga tillbaka för detta problem; men det är visst, att man icke bidrager till lösningen, utan att man bidrager till förvärrandet af den så kallade sociala frågan genom sådana lagstiftningsåtgärder, som lagutskottet här ifrågasatt. Och som detta skulle blifva den oundvikliga följden utaf en sådan åtgärd, tillåter jag mig, herr talman, att vädja till kammaren, anhållande att kammaren måtte förkasta lagutskottets förslag i den föredragna punkten.

Med herr Hedin instämde herrar *Gustafsson, Fjällbäck, Berg* från Stockholm, *Johansson* från Stockholm, *Wavrinsky, Nordenskiöld, Hammarlund, Höjer, Ekman, Nydahl, Bromée, G. Ericsson* från Stockholm, *Olsson* från Stockholm, *Aulin, Norberg, Romberg, Linder, Hammarström, Holm, Lovén* och *Wallis*.

Herr Mankell yttrade: Herr talman, mine herrar! Den nuvarande 22 § i strafflagens 15 kapitel lyder såsom bekant sålunda: »Tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk af sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta, straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, der gerningen ej med svårare straff särskildt belagd är.» Ehuru denna paragraf i följd af sin ställning och sitt sammanhang med de föregående och efterföljande paragraferna hufvudsakligen tyckes vara rigtad mot öfverordnades öfvergrepp emot underordnade, har den dock på senare tider med framgång blifvit tillämpad emot sådana arbetare, som försökt att inverka på strejkbrytare eller hindra andra arbetare, som velat arbeta under strejk, att göra det. Och på grund af samma paragraf ha ganska stränga straff blifvit ådömda. Jag påminner mig särskildt, att för några år sedan straffades en arbetare i Norrland med 8 månaders arbete, emedan han tagit en strejkbrytare i armen. Och man skulle kunna anföra många sådana fall, som på senare tid inträffat.

Detta har emellertid icke synts den ärade motionären tillräckligt, utan han har dessutom föreslagit en särskild paragraf, hvilken skulle lyda som följer: »Den, som förbryter sig mot annans frihet derigenom, att han, i afsigt att åstadkomma skada, medelst list, lock, hot eller tvång, förmår någon att afstå lofligt arbete, eller hindrar dess utförande, dömes till straffarbete från och med 6 månader till och med 2 år.» Detta förslag har dock synts sjelfva lagutskottet något för starkt. Oaktadt bästa vilja har utskottet icke kunnat tillstyrka detsamma. Men utskottet har dock försökt att hjälpa motionären på trafven, så godt sig göra låtit, och i följd deraf föreslagit något, som han blott flygtigt antytt i sin motivering, men ej alls föreslagit, nemligen att åtalsrätten för ifrågavarande förbrytelser, hvilken nu är inskränkt till målseganden

Ang. ändring af 15 och 23 kap. strafflagen. (Forts.)

sjelf eller beror på hans angivelse hos allmänna åklagaren, utan angivelse skulle få tillkomma den sistnämnde.

I likhet med den föregående talaren är jag fullt öfvertygad, att lagutskottet här öfverträdt sin befogenhet. Utskottet har städse under de två år, jag haft äran tillhöra detsamma, med största noggrannhet iakttagit att ej i sina utlåtanden inblanda något, som icke uttryckligen af regering eller motionär blifvit föreslaget. Men i detta fall har gjorts ett undantag. Och detta undantag är, så vidt jag kan finna, helt och hållet stridande mot 42 § i riksdagsordningen, som uttryckligen förskrifver, att lagutskottet icke får yttra sig öfver någonting annat än de förslag, som blifvit till detsamma hänvisade. Af samma paragraf framgår tydligt, att lagutskottet är det enda bland de fem ordinarie utskotten, som saknar förslagsrätt.

Redan på detta skäl anser jag, att man med fullt fog kan yrka afslag å lagutskottets ifrågavarande betänkande. Men jag tror, att därför äfven kunna anföras ganska grundade sakliga skäl.

Det enda skäl, som lagutskottet kunnat förebringa för sitt förslag, har varit ett löst framkastadt påstående utaf motionären, att arbetarne skulle genom rädsla hindras att sjelfve angifva eller genom åklagaren låta åtala förbrytelser af här åsyftad beskaffenhet. Men därför har utskottet icke kunnat förebringa ringaste bevisning. Utskottet har icke kunnat anföra ett enda fall till stöd för nämnda påstående, utan det har tagit saken gifven, sådan den af motionären blifvit framställd.

Säkert är emellertid, att, om ett sådant förslag som det nu föreliggande antoges, det skulle innebära ett ibland de gröfsta ingrepp, man kan tänka sig, mot arbetarnes föreningsfrihet, af hvilken *strejkkfriheten* bör anses såsom en lika oantastlig och lika helig yttring som någon annan. Det synes temligen gifvet, att, om en sådan åtalsrätt skulle tillåtas allmänna åklagaren, den i främsta rummet komme att riktas mot strejkledare. Med de bevisningsmetoder, med polisvittnen o. s. v., som nu af underdomstolarne på många ställen godkännas, skulle det blifva ganska lätt att få strejkledare dömda enligt denna §. Och äfven om de icke kunde öfverbevisas och fällas till ansvar, skulle de dock få sitta häktade och således vara beröfvade sin frihet just under den viktigaste tiden af strejken, då den bäst behöfde sammanhållas. På så sätt skulle förmodligen de flesta strejker blifva mycket svåra, om icke omöjliga, att utföra. Å andra sidan skulle allmänna åklagaren med sin åtalsrätt säkerligen blunda i afseende på arbetsgifvarne, när desse försökte att med våld och hot inverka på arbetarne.

Detta förslag innebär således enligt min åsigt ett ibland de farligaste kränkningar af arbetarnes sjelfbestämningsrätt och frihet, som på senare tid blifvit försökta. Derfor instämmer jag i alla afseenden med den senaste talaren i obetingadt yrkande om afslag.

Herr Wester: Herr talman! Förste talaren på stockholmsbänken har med vanlig skärpa och talang försvarat den åsigt han uttalat eller att den här föreliggande motionen bör afslås. Han har egentligen vänt sig emot motionären och ganska skarpt kritiserat åtskilliga uttryck i hans motion. Det tillkommer icke mig att svara derpå. Men något af hvad han sagt måste jag taga upp till bemötande.

Han har hufvudsakligen framhållit den del af motionen, deri motionären föreslår, att straff skall tillämpas på den, som genom lock eller öfvertalning har sökt att afhålla människor från arbete. Jag tillåter mig deremot fästa kammarens uppmärksamhet uppå, att lagutskottet icke tillstyrkt motionen i den delen, utan att lagutskottets tillstyrkan går i helt annan rigtning, hvadan vi, efter min uppfattning, kunna lemna allt ordande om, huru vida öfvertalande eller lock bör beläggas med straff eller icke.

Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.
(Forts.)

Vidare har han särdeles kraftigt framhållit, att nu åsyftade lagförändring skulle vara rigtad mot strejkers upphofsmän. Men detta synes mig icke vara förhållandet. Det hänger nemligen så tillsammans: motionären har yrkat strängare ansvar på den, som genom hot eller tvång förmår en arbetare att afhålla sig från ett lofligt arbete, för att på det sättet hålla strejken vid magt och göra den mera effektiv. Det är *detta* och endast *detta*, som legat till grund för lagutskottets tillstyrkande, sådant det nu föreligger. Det är ingalunda fråga om straff för den, som sätter strejk i gång, utan det gäller att straffa det obehöriga ingripande i den personliga friheten, som består deruti, att en person med hot eller våld tvingar en annan att underlåta ett arbete, som är nödvändigt för honom för att föda sig och sin familj. Efter lagutskottets uppfattning är första villkoret för friheten, att hvar och en skall få bestämma sjelfständigt öfver sina handlingar. Han skall icke tvingas att uraktlåta någonting, som han anser rätt och, åt sig sjelf lemnad, vill utföra.

Motionären har föreslagit ett särskildt stadgande, och ett mycket hårdt sådant, i afseende på straffet. Lagutskottet har, såsom herrarne se, icke funnit behöfligt att i lagen införa något dylikt särskildt stadgande, emedan utskottet anser, att den nuvarande 22 § i 15 kap., såsom redan blifvit upplyst, innefattar tillräckligt klara bestämmelser för att man skall kunna ådöma straff för dem, som bryta i det hänseendet. Således har icke föreslagits något tillägg eller någon skärpning till skada för arbetaren, såsom här blifvit framhållet.

Frågan gäller: skall man upprätthålla hvars och ens frihet att bestämma öfver sin egen arbetskraft och sin egen vilja, eller skall man låta svenske medborgare underkastas det tvång, det hot och det tyranni, som veterligen finnes — jag vågar påstå det, om än det icke blifvit lagligen bevisadt? Skall man gifva den redbare, ordentlige och laglydige arbetaren till spillo för dem, som finna sin uträkning vid att sätta strejker i gång och uppehålla dem? Skall man göra det, då i många, ja, i de flesta fall, dessa strejkkedare icke hafva med arbetet att göra, utan komma från andra orter, uppmana till strejk och sjelfva icke lida derigenom, men låta hundratals personer, qvinnor och barn, lida nöd för att *de* skola nå det mål, de eftersträfvat och anse önskvärdt? Jag hyser den öfvertygelse, att man *icke* bör och *ej heller* skall göra detta.

Lagutskottet har här gått till mötes motionären på det sätt, att det utsträckt åtalsrätten. Enligt nu gällande lag kunna de brott, som omnämnas i 22 §, icke åtalas af allmän åklagare, med mindre än att målsegare angifver dem. Nu har lagutskottet föreslagit den ändring, att sådana brott skulle kunna åtalas af åklagare äfven utan angifvelse.

Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.
(Forts.)

Skälet till förändringen är, att man befarar och till och med kan nära nog anse det vara visst, att arbetare, som så blifvit tvingade, icke våga angifva det. Detta kan sägas vara konstateradt — oaktadt allt hvad som är sagdt på motsatta sidan, att det icke förhåller sig så — så vida man nemligen har rättighet att anse *det* vara konstateradt, som bekräftats af trovärdigt folk, eller att arbetare velat återgå till arbetet, sedan en strejk varat en tid, men icke vågat af fruktan för sina kamrater eller för dem, som ledt strejken. Då en arbetare icke vågar återgå till arbetet, icke vågar återupptaga ett fullkomligt lofligt arbete, som han haft, tro herrarne att han då vågar angifva den person, som tvingat honom, och derigenom utsätta denne för straff? Tro herrarne icke att hans fruktan för den fysiska eller moraliska misshandel, han sjelf kan få vidkännas, är så stor, att han icke vågar göra angifvelse? Derom kan icke råda något tvifvel.

Det har ock af talaren på stockholmsbänken sagts och betonats, att genom denna förändring skulle man skärpa lagen, så vidt den anginge arbetsklassen, men icke så vidt den rörde arbetsgifvare. Detta är, efter min uppfattning, ett fullkomligt misstag. Som jag sagt, har lagutskottet icke föreslagit någon skärpning i straffbestämmelserna rörande dessa brott. Det har ansett att 22 § är fullt tillräcklig; och det har endast hemställt, att deri omnämnda brott böra ställas under allmänt åtal. Om en arbetsgifvare gör sig skyldig till sådant brott, som deri omnämnes, d. v. s. med våld eller hot tvingar någon att något underlåta eller göra, är han förfallen under samma paragraf och hemfallen till samma åtal. Det är således fullkomlig likställighet. Det beror icke på, om personen är arbetsgifvare eller arbetare; det beror allenast på, om han begått brott eller icke.

Af detta torde herrarne finna, att jag anser nu ifrågavarande brott böra ställas under allmänt åtal, på det att vi må kunna befordra den allmänna frihet, som är nödvändig för vårt välbefinnande. Men som herrarne se af betänkandet, har jag dock reserverat mig. Det kommer sig deraf, att lagutskottet föreslagit, att under allmänt åtal skulle stå *alla* brott, som omnämnas i 22 §. Men under denna paragraf subsumeras en mängd brott, deribland åtskilliga af jmförelsevis obetydlig beskaffenhet, och jag har tvekat om det kunde vara — jag vill icke säga rätt, men skäl att utsträcka den allmänna åtalsrätten så långt.

Här har blifvit framhållet, att lagutskottet gått utöfver sin befogenhet, då det föreslagit detta lagstadgande. Jag kan icke neka, att jag tycker detsamma. Och för att kunna få rättelse härutinnan — såvida nota bene man vill hafva en lagförändring i den rigtning lagutskottet föreslagit eller med syfte att skydda de redbare arbetare, som vilja arbeta — anhåller jag, herr talman, att få yrka ärendets återremitterande till lagutskottet.

Häri instämde dels herrar *Svensson* från Karlskrona, *Falk*, *Sjö*, *Anderson* i Hasselbol och *Näslund*, dels ock, beträffande herr Westers yrkande, jemväl herr *Pehrson* i Törneryd.

Herr Bülow anförde: I den motion herr Eliasson väckt är det ett ganska stort kraf han ställer på lagstiftningen, då han i vår lag

vill införa ett nytt slags frihetsbrott. Han nämner till att börja med, att våra förfäder icke kände de farliga strejker, som i vår tid förekomma. Men med något slag af strejker sysselsatte sig dock våra förfäder någon gång. Det var då de gingo allmänt från arbetet och stälde till bondeuppror. Dessa slutade visserligen med att man då halshöggs åtskilliga af anförarne, och det är kanske detta mönster, ehuru i förmildrad form, som herr Eliasson följer, då han vill hafva två års straffarbete för ledare af strejker. Men säkert är, att ledarne för den tidens strejker, om de ock fingo plikta med lifvet för sina sträfvanden, i ett eller annat hänseende gäfvö anledning till att dessa bondeuppror bevarade vår urgamla frihet i norden och gjorde det möjligt för oss i denna kammare att protestera mot nya försök till våld och orättvisor.

*Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.
(Forts.)*

Då herr Eliasson vill, att arbetsinställelsernas upphofsmän skola betraktas såsom brottslingar, så tänker jag mig t. ex., att ett visst slag af strejk kunde utbryta i hans egen by, Skuttungeby. Landtbrukarne der kunde t. ex. komma öfverens om att höja priset på sin spanmål med 2 kronor per 100 kilo och besluta en strejk — nemligen att icke sälja sin spanmål, om de icke finge detta pris. Man skulle kunna säga, att detta ginge i syfte att »åstadkomma allmän skada». Icke vore det rätt att sätta in Skuttungeborna i fängelse på två års straffarbete därför!

Nu har arbetaren icke spanmål att sälja, men han har sin arm, sin arbetskraft. Och då någon arbetare uppmanar öfriga arbetare att taga högre betaldt för sin arbetskraft eller att inställa arbetet, så vill herr Eliasson, att uppmanaren skall sättas inom lås och bom.

På många sätt i vår tid kämpa de olika samhällsklasserna för sina olika intressen, arbetarne på sitt sätt, allmogen på sitt sätt, millionärerna på sitt sätt. Dessa senare bilda visserligen icke arbetareföreningar eller fackföreningar, men de bilda millionringar, kafferingar och sockerringar till allmänhetens skada. Men aldrig har jag hört att herrarne yrka på, att dessa millionärer skola hafva två års straffarbete.

Mine herrar! Det fans en tid, då bonden ingen magt hade i vårt land, en tid, då adeln våldsamt regerade, så våldsamt, att dess magt omsider vardt bruten. Så kom presteståndet och regerade på samma sätt, till dess tiden bröt äfven detta stånds magt. Adeln tog med våld, ty den påstod, att det var »ridderligt», presterna togo med list, ty de påstodo, att det var »Gudi behagligt». Så kom borgareståndet. Det hade ingenting att taga, därför att det icke fans något mer att få. Nu har bondeståndet fått magten. Det var en gång, nemligen när det nya representationsskicket infördes i vårt land, som man glädde sig öfver, att Sveriges aktade bondestånd fick ökad magt. Nu frågar jag: skall detta fjerde stånd också missbruka sin magt och få gå tillbaka till ett Waterloo såsom de andra samhällsklasserna fått göra? Nu rigtar denna samhällsklass, som har magten, sitt vapen mot en samhällsklass, som hårdt kämpar för sin tillvaro. Denna samhällsklass, det fjerde ståndet, väljer in i Första Kammaren dessa herrar, hvilka säga nej till alla yrkanden på reformer. Denna fjerde samhällsklass skickar nu ut sina vedetter, som väcka motioner om in-

Ang. ändring af 15 och 23 kap. strafflagen. (Forts.)

skränkning i städernas representationsrätt, sedan städerna börjat välja frisinnade representanter; den skickar ut motionärer, som föreslå nedläggning af arvodet för stockholmsrepresentanterna; den skickar ut motioner emot arbetarnes självbestämmningsrätt. Herr Eliasson vill hafva hårda straff på denna sistnämnda samhällsklass, när den vill kämpa för sina intressen. Han vill begagna alla medel. Då icke de egna medlen hjälpa, vill han ha de allmänna åklagarne hetsade på detta femte stånd, som nu rycker fram. Han vill hafva ledarne inom lås och bom. Men klokt blir det kanske för honom sjelf, att han ser till att han icke bränner fingrarne på det låset.

Jag yrkar afslag så väl på utskottets som på motionärens hemställan.

Herr Månsson: Jag begärde ordet, när den förste talaren ytttrade sig, och visste då icke att ledamoten af utskottet, herr Wester, redan förut hade begärt ordet i samma syfte som jag. Jag behöfver därför nu icke vara mångordig, utan kan nära nog alldeles instämma med honom och yrka återremiss till utskottet.

Dock ber jag att få tillägga några ord. Det kan väl icke förnekas, hvad som verkligt är förhållandet, att dessa strejker, dessa arbetsinställelser hafva väckt ett uppseende bland oss, som manar lagstiftaren att tillse, om det icke under sådana förhållanden kan göras något deremot. Det är väl — då vi ju litet hvar sträfva efter att vinna så mycken frihet som möjligt — det är väl då icke hvarken rätt eller klokt, att arbetarne icke skulle få hafva sin frihet i fråga om sitt arbete. Detta är hvad motionären velat påpeka och man får icke, såsom här skett, klandra honom därför. Låt vara att han gått något långt i sitt yrkande, så tror jag dock man måste erkänna, att hans motiv äro synnerligen talande och behjertansvärda. Han har uttryckligen betonat, att det icke varit hans afsigt att klandra alla arbetsinställelser eller att söka minska friheten för arbetaren, utan det är sjelfsväldet, våldet emot arbetaren, som han velat förekomma. Och, mine herrar, jag tror att vi litet hvar hafva något att tänka på i det hänseendet, och att vi böra se till, att arbetarens frihet verkligen skyddas. Vi veta att det gått så till på många ställen, att de icke fått utöfva denna sin frihet, utan de som velat arbete, de som ansett att aflöningen varit skäligen och förhållandena drägliga, de hafva icke fått gå till sitt arbete, utan hindrats derifrån med våld och hot. Detta är något, som ingen kan godkänna, han må vara aldrig så stor frihetsvän, ty sådant är icke något rätt sätt att försvara friheten. Jag vill verkligen ha frihet. Jag vill att arbetarne skola vara fria; och därför vill jag att vi skola göra något i den riktning, som motionären föreslagit. Men jag vill icke gå så långt som han, att en öfvertalning skall straffas, ty gerna må ju den ene arbetaren prata för den andre, så mycket han vill, blott det icke blir förenadt med våld eller hot. Men så snart det öfvergår dertill, så anser jag att lagstiftningen måste ingripa, för att skydda den laglydige arbetaren. Detta skydd har han visserligen redan nu, under förutsättning att han törs gå och anmäla den brottslige. Men, mine herrar, vi veta, under hvilket tryck arbetarne stå; de äro rädda för den hämnd, som kan följa, om de våga

beifra våldet eller hotet. Derfor anser jag att det ligger något be- *Ang. ändring af 15 och 23 kap. strafflagen.*

Jag får säga att det gjorde på mig ett besynnerligt intryck, då jag hörde den förste talaren läsa upp sina tidningsreferat för oss. Hvad historien om pojken, som blef så förfärligt misshandlad, angår, så måtte väl en sådan gerning vara både straffbar och få af allmän åklagare åtalas; och hvad angår mannen, som fick ligga en så lång tid utan vård och tillsyn, så faller väl detta i första rummet under fattigvårdsförordningen och kan enligt min mening ej jämföras med hvad här nu är i fråga.

Man måste förvånas öfver, att den talaren med sådan känsla citerade dessa tidningsartiklar såsom fullt tillförlitliga, då samme talare för så kort tid sedan förnekat hvad tidningarna skrifvit. Vid det ena tillfället är allt rätt som tidningarna säga, men vid ett annat tillfälle, när det så passar sig, är intet deraf rätt. För min del skulle jag önska, att vi så litet som möjligt trakterades med sådana der tidningsnotiser, som alstras af korrespondenter, hvilka skriva för förtjenstens skull. Jag för min del låter mig icke på ringaste vis påverkas af dem.

Han talade också om afståndet mellan Skåne och Upland och hänsyftade dervid på en skånsk riksdagsman, som under ständsriksdagarna i bondeståndet uttalat sig i liknande frågor. Men förhållandena voro annorlunda då än nu. Med den känmedom jag hade om denne riksdagsman, kan jag försäkra, att han försvarade intet sjelfsvåld. Det är min öfvertygelse att hade han funnits här nu, så skulle han obetingadt ställt sig på samma ståndpunkt som jag.

Jag vill intet sjelfsvåld; jag vill frihet. Derfor förenar jag mig med herr Wester i yrkandet om återremiss, på det att utskottet må kunna göra något åt saken. Ty längre, än utskottets rätt tillåter, vill jag icke gå. Jag instämmer i yrkandet om återremiss.

I detta yttrande instämde herrar *Larsson* i Mörtlösa, *Sjöberg*, *Svensson* i Rydaholm, *Peterson* i Boestad och *Eliasson* i Oktorp.

Herr grefve Hamilton: Jag har begärt ordet, därför att det synes mig fara värdt, att denna fråga kommer att afgöras såsom en stämningsfråga. Den är dertill alltför vigtig. Om kammaren blott vill betrakta saken helt kallt och lugnt, hvarken entusiasmeras alltför mycket eller harmas alltför mycket, är jag öfvertygad att kammaren lätt skall finna, huru olämpligt detta förslag är.

Lagutskottet har föreslagit, att det i strafflagens 15 kap. 22 § omnämnda lagstridiga tvång i hvarje fall skall hemfalla under allmänt åtal, utan angivelse. Jag vågar påstå, att en dylik åtalsrätt vore både skadlig och derjemte, mine herrar, ändamålslös.

1864 års strafflag gör i ett ganska stort antal fall ett brotts bestraffande beroende på, om den förorättade sjelf yrkar straff vare sig vid domstol genom eget åtal eller genom angivelse hos allmän åklagare. Grunden dertill torde vara flerfaldig. Stundom anser sig staten, såsom uppehållare af det allmänna rättstillståndet, icke hafva något omedelbart intresse af den brottsliga handlingens bestraffande, såsom exempelvis vid enkel skadegörelse å annans egendom. Stundom har

Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.

(Forts.)

man icke velat lägga brottet under allmänt åtal af hänsyn till den förorättade, för hvilken sakens offentliggörande kan innebära större lidande, än själva brottet förorsakat, såsom t. ex. vid ärekränkning och äktenskapsbrott. Stundom har man ock undantagit ett brott från allmänt åtal, emedan målsegandens uppträdande bildar första beviset för att ett brott verkligen föreligger, t. ex. vid våldtäkt. I åtskilliga fall kunna flere af dessa grunder samverka.

Hvad nu angår det särskilda slag af brott, som här är i fråga, eller rättsstridigt tvång, torde det visserligen icke kunna bestridas, att staten kan ega intresse i bestraffandet af åtskilliga hit hänförliga gerningar. Icke minst är detta händelsen med sådana brott, som här närmast afses, eller åtgärder, genom hvilka, vid inträffad strejk, till arbete villige arbetare medelst våld eller hot tvingas att afhålla sig från arbete och att mot sin vilja deltaga i strejken. Ur denna synpunkt lærer därför icke vara något att invända mot brotts beifrande af allmän åklagare utan angivelse af målseganden. Men denna synpunkt är icke den enda, som bör få göra sig gällande, det gifves äfven andra synpunkter, från hvilka frågan måste skärskådas, och detta med lugn besinning.

Lagutskottet börjar sin motivering med orden »utskottet delar motionärens förtrytelse öfver de upprörande kränkningar» etc. En sådan der »helig harm» är för lagstiftaren mycket vansklig. Det är vanskligt att lagstifta under intrycket af en stämning. Man förledes då lätt till betänkliga ensidigheter.

Det torde väl icke vara så alldeles utan anledning, som rättsstridigt tvång enligt gällande lag icke utgör föremål för offentligt åtal i annat fall, än då målseganden sjelf påkallar sådant åtal. Om två personer under hot om våld förmå en absolutist att af fruktan för stryk dricka ett glas öl, så har enligt 15 kap. 22 § strafflagen ett straffbart rättsstridigt tvång obestridligen egt rum. Detta tvång torde icke kunna sägas vara af den art, att staten bör ingripa för att få det straffadt, men det skulle dock, enligt utskottets förslag, falla under allmänt åtal. Många andra fall kunde anföras, der staten har lika litet intresse af att åtala som i detta, men enligt utskottets förslag skulle alla dessa komma under offentligt åtal utan angivelse. I och för sig gjorde nu denna oegentlighet mindre, om förslaget i öfrigt ej erbjöde några vådor och om verkligen det afsedda ändamålet vunnes. Men andra viktiga synpunkter måste här komma i betraktande.

Likasom det i fråga om en ärekränkning kan för den förorättade medföra långt större obehag, att ärekränkningen genom åtalet ytterligare vinner offentlig spridning än själva angreppet förorsakat, likaså kan i många fall af rättsstridigt tvång brotts dragande under offentligheten för målseganden kännas mycket svårare än själva tvånget. I detta hänseende torde endast behöfva erinras om sådana fall, som att personer af rädsla för misshandel eller andra obehag låta sig tvingas till handlingar, hvilka ställa vederbörande i en löjlig dager eller rent utaf üro moraliskt förkastliga. I dessa fall synes det så naturligt, att åtals anställande göres beroende af den förorättades vilja, att man knappast kan förstå, huru utskottet kunnat med fullkomlig tystnad

förbigå denna synpunkt, så framt man icke funne förklaringen i den af utskottet såsom skäl för dess förslag åberopade »förtrytelsen».

Men denna synpunkt är icke den enda och ej heller den viktigaste för bedömande af de verkliga vådor, som ett antagande af lagutskottets förslag skulle medföra. Det är nogsamnt känt och så allmänt erkänt, att man icke behöfver tveka att här framhålla det, att åklagaremagten i vårt land är anförtrödd åt personer, hvilkas bildning och omdömesförmåga i allmänhet icke stå i rätt förhållande till deras svåra och grannliga uppgift. Så mycket angelägnare bör det därför vara att icke utsätta den enskilde för risken att tillskyndas lidande till följd af ovist nit från åklagaremagtens sida. Denna synpunkt förefaller mig åtminstone så viktig, att redan den ensam bör vara afgörande vid bedömandet af lämpligheten och tidsenligheten af lagutskottets ifrågavarande förslag.

Men härtill kommer ytterligare, mine herrar, att det nu framlagda förslaget är af den beskaffenhet, att det mål, som utskottet vill vinna dermed, alldeles uppenbarligen icke kan dermed vinnas.

Jag skall bedja att få framställa ett exempel. Vid en fabrik har hälften af arbetarepersonalen nedlagt arbetet, hvaremot den andra hälften, som funnit en strejk ändamålslös, vill fortsätta med arbetet. Genom ett kraftigt hot lyckas det den strejkande hälften att genomdrifva arbetets fullständiga nedläggande. På grund af 15 kap. 24 § strafflagen, ändrad enligt lagutskottets förslag, åtalar allmänna åklagaren några af strejkens ledare för brott mot samma kapitels 22 §. Hvad skall då bevisas? Jo, att personer, som velat arbeta, tvingats genom hotet att afstå derifrån. Det är alltså icke nog, att hotet blir bevisadt; detta hot skall derjemte visas hafva framkallat arbetets nedläggande. Ett »post hoc» — ett efter detta — gör icke till fyllest, det fordras ett »propter hoc», eller med andra ord, frågan kommer att gälla människors inre motiv. Denna fråga är löst, om åtalet tillkommit efter angivelse af den eller dem, som blifvit genom hotet tvungne. Det är visserligen sant, att i den af allmänna åklagaren anhängiggjorda rättegången målsegandena, de hotade, skola höras och att domstolen dervid är i tillfälle att söka erhålla nödiga upplysningar. Men skall domstolen verkligen lyckas deri?

Utskottet håller före, att »fruktan för hämnd eller andra under trycket af ett olidligt tvång framkallade hänsyn i allmänhet förhindra en angivelse, som eljest icke uteblifvit». Alldeles detsamma torde förhållandet blifva med en angivelse, som förflyttas till sjelfva rättegången. Till en början komma så väl de anklagade som målsegandena att förneka tillvaron af hot. Detta blifver emellertid bevisadt. Då komma målsegandena att yttra sig ungefär på följande sätt: »ja, men det hotet var ej så farligt, det brydde vi oss icke om; nej, vi ville ej skilja oss från våra kamrater».

Hvar skall allmänna åklagaren nu finna länken i sin bevisning? Utan målsegandens vilja kan brottet helt enkelt icke konstateras, och så länge målseganden icke vill säga, att han blifvit tvungen, kan icke något straff inträda. Utan målsegandens biträde kan det, om utskottets förslag ginge igenom, lika litet som nu vara möjligt att vinna målet.

Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.
(Forts.)

Ang. ändring af 15 och 23 kap. strafflagen. (Forts.)

Derför, herr talman, är det, som jag vill yrka afslag å utskottets hemställan.

Hvad det skulle tjena till att återremittera frågan, förstår jag icke, och jag förstår icke heller den ärade representantens för Halmstad mening, då han, som icke kunde bestrida, att framställandet af detta förslag varit grundlagsstridigt, likväl ansåg, att frågan borde lösas just på det sätt, som i detta förslag ifrågasättes, eller genom en utsträckning af åtalsrätten. Om utskottet icke nu eger föreslå någon utsträckning af åtalsrätten, kan väl den ärade utskottsledamoten icke vilja återremittera ärendet i syfte att utskottet ännu en gång skall föreslå något, som han sjelf anser vara grundlagsstridigt.

Jag skall bedja att få yrka afslag.

Herr Alexanderson: Herr talman, mine herrar! Jag anser en ändring af ifrågavarande lagbestämmelse i af lagutskottet föreslaget syfte ingalunda vara något tilltalande och icke heller ledande till det af motionären åsyftade målet. I hufvudsak skulle jag kunna förena mig i grefve Hamiltons yttrande, ty han har efter hvad jag kan tycka på ett klart och tydligt sätt visat, huru orimligt förslaget är.

För min del är jag visst icke öfvertygad om, att allmänna åklagarne i allmänhet hafva de betingelser, som behöfvas, för att kunna på ett fullt opartiskt sätt lösa de praktiska krafven i förevarande fall. Jag vill därför icke vara med om att gifva dem åtalsrätt i så viktiga saker, så vida de dertill icke blifvit anmodade. Jag håller till och med före, att deraf kunna uppstå de betänkligaste följder, till exempel om de lägga sig i förhållandet emellan arbetsgifvare och arbetstagare. Då målseganden här vid lag kanske vet med sig att han sjelf mycket väl kan reda sig, skulle ett ingrepp i otid af myndigheterna rent af kunna skada. Dessa förhållanden mellan arbetsgifvare och arbetstagare äro nemligen enligt min uppfattning af så grannlaga, ja rent af delikat natur, att jag visst icke vill åt allmänna åklagaren inrymma den rätt, som här ifrågasättes, utan jag tror att dessa frågor mellan arbetsgifvare och arbetstagare bäst lösas på det så att säga patriarkaliska sättet. Endast undantagsvis torde målseganden behöfva underkasta sig risken att påkalla myndigheternas hjälp, och då medgifver honom lagen ju redan nu en sådan rättighet, men alldeles icke bör det enligt min åsigt vara lagbestämt, att allmän åklagare skall sjelfmant ingripa i dessa frågor.

Då jag sålunda icke kan instämma med utskottet, och då jag icke tror, att Riksdagen för närvarande har den omsigt i frågan, som kräfves för att kunna deri fälla det lyckligaste och bästa utslaget, så skall jag för min del, herr talman, yrka afslag å så väl utskottets hemställan som motionen.

Herr Lilienberg: Herr talman! Jag har, såsom herrarne torde finna, reserverat mig mot utskottets betänkande i denna del och ansett, att herr Eliassons motion bort afstyrkas.

I fråga om huru vida lagutskottet vid framläggande af sitt förslag har öfverskridit sin befogenhet instämmer jag i den förste talarens yttrande.

Hvad sjelfva saken beträffar är jag alldeles förekommen af grefve

Hamilton, och efter det utmärkta anförande, som han nyss hållit, återstår för mig blott obetydligt att säga.

-Jag vill då först påpeka, hvad äfven han har anført, att det brott, som omnämnes i 15 kap. 22 § strafflagen, är af den mest mångskiftande beskaffenhet. Derunder komma brott, som är ganska svåra, och förseelser, som äro högst obetydliga, men alla äro de af den beskaffenhet, att de äro, om jag så får säga, rent privata, och alla äro de också sådana, att de icke kunna af åklagaren åtalas, utan att denne af målseganden får noggranna uppgifter om brottet; får han icke detta, så står han redlös.

Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.
(Forts.)

I likhet med den föregående talaren tror jag, att det ofta kunde leda till skada och förtret, om en åklagare af missförstådt tjenstenit ingrepe i dylika frågor. Här är sagdt, att en målsegande mången gång icke skulle våga göra angivelse, då han varit föremål för ett sådant brott, som omnämnes i 15 kap. 22 §. Men då vill jag säga, att vågar han icke göra en sådan angivelse, så vågar han icke heller lemna åklagaren de upplysningar, som för denne äro nödvändiga, om han skulle kunna utföra åtalet.

På grund af detta och framför allt på grund af hvad grefve Hamilton nyss anført, ber jag få yrka afslag å så väl utskottets hemställan som herr Eliassons motion.

Herrar *Kardell* och *Nordin* förenade sig med herr *Lilienberg*.

Herr *Erickson* i *Bjersby*: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att bemöta hvad som blifvit sagdt mot föreliggande förslag, ty detta har en ledamot af lagutskottet i hufvudsak redan gjort, men som jag deltagit i det slut, hvartill utskottet kommit, så anser jag mig skyldig att angifva de skäl, som föranledt mig dertill.

Ingen kan gerna förneka, att de strejker eller stora arbetsinställelser, som på sista tiden blifvit allt mer och mer vanliga i vårt land, i de flesta fall varit alldeles oberättigade och medfört ekonomiska förluster för så väl arbetsgifvarne som de strejkande sjelfva samt åstadkommit ganska sorgliga följder äfven i socialt hänseende. Erkännas bör väl också, att det icke alltid varit på arbetarnes eget initiativ strejker uppstått, utan att oftast, genom påverkan af främmande alldeles utanför saken stående personer, dylika arbetsinställelser kommit till stånd. Det har med andra ord varit de så kallade strejkledarne eller agitatorerne, de må nu sträfva för hvilket mål som helst, och hvilka icke i någon mån hafva varit berörda af förhållandena på arbetsplatsen, som satt i scen dessa sorgliga tilldragelser, hvilkas olyckliga följder de måhända icke på förhand beräknat och inför hvilka de troligen skulle studsat tillbaka, om de på förhand noga hade betänkt dem. Men då så är, bör då icke lagstiftningen åtminstone försöka vidtaga någon åtgärd, hvarigenom dessa personer, hvilkas åtalande den enskilde af lätt begripliga skäl i allmänhet icke vågar begära, kunna erhålla det straff, hvartill de enligt lag gjort sig skyldiga och hvaraf de äro väl förtjenta; och bör icke lagstiftningen söka skydda arbetarne för det olidliga tryck desse agitatorer ofta i strid mot åt-

Ang. ändring minstone en stor del af arbetarnes egen vilja på dem utöfva? Jo, utan tvifvel!

af 15 och
23 kap.
strafflagen.
(Forts.)

Här är icke fråga om att i någon mån inskränka arbetarnes frihet, utan tvärt om att göra deras egen fria vilja så mycket som möjligt gällande. Enligt min åsigt går också motionärens förslag i den riktningen. Utskottet har emellertid, såsom förut blifvit sagdt, icke funnit skäl att förorda motionen oförändrad. Utskottet har gått en annan väg för att vinna motionens syfte, hvarom dock motionären sjelf gifvit en antydning, nemligen genom utsträckning af den allmänna åklagarens åtalsrätt. De brott, som i motionen afses, finnas redan nu i allmänna strafflagen belagda med straff, ehuru de icke höra under allmänt åtal, och därför har utskottet nu föreslagit, att de skola utan föregången angivelse kunna åtalas af allmän åklagare. För min del kan jag icke finna annat, än att utskottet härutinnan handlat rätt. Det har icke varit af »entusiasm» eller »helig harm» utskottet framkommit med sitt förslag, utan utskottet har ansett, att förhållandena för närvarande äro sådana, att det varit en ren nödvändighet att framlägga detsamma.

Man har här invändt, att utskottet genom framläggande af detta förslag öfverskridit sin befogenhet. Jag vågar icke att säga hvarken ja eller nej härtill, men jag är för min egen del visst icke öfvertygad, att utskottet derutinnan öfverskridit sin befogenhet, ty då utskottet sagt, att de brott, som motionären omnämner, finnas upptagna i 15 kapitlet 22 § strafflagen, hvilken paragraf, såsom herrarne veta, är mycket kort och lyder sålunda: »tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk af sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta», vet jag icke, huru man skulle kunna med afseende å allmänna åtalsrätten skilja mellan i paragrafen allmänt nämnda brott så, att de af motionären omnämnda kunde af allmän åklagare utan angivelse beifras, men icke de öfriga.

Man har vidare sagt, att allmänna åklagaremagten svårigen har den bildning eller den kompetens, som fordras för att uti ifrågavarande fall rätt utöfva sin befattning. Häremot påstår jag, att våra åklagare för närvarande äro tillräckligt insigtsfulla och fullt kompetenta att anhängiggöra åtal angående så väl här ifrågavarande brott som andra.

Ytterligare har man sagt, att man ingenting vinner med detta förslag. Allmänna åklagaren skulle nemligen ofta icke få kännedom om brottet och svårigen kunna leda det i bevis, med mindre den fördelade lemnade honom upplysningar derom, hvartill denne skulle finnas af fruktan för hämnd lika ovillig som att till åtal formligen angifva förbrytelsen. Jag ber herrarne vara förvissade derom, att ingen åklagare åtalar i dessa fall utan att han på förhand vet, att han kan leda brottet i bevis. Tydligt är också, att äfven om målsegaren har lemnat åklagaren uppgifter om brottet, målsegaren dock har en mycket tryggare ställning och mindre behöfver frukta hämnd, derest allmän åklagare åtalar brottet, än om målsegaren sjelf är nödsakad att angifva det för att erhålla åtal.

För min del har jag icke något emot att bifalla utskottets hemställan, men då här yrkats återremiss, och jag icke genom en sådan anser frågans ställning försämrast, kan äfven jag vara med om återremiss.

Den förste talaren på stockholmsbänken — hans anförande må hafva varit huru elegant som helst — sväfvade ut på andra områden, som icke hörde till saken, och åberopade till stöd för sin mening händelser, som timat här och der. Dessa förhållanden hafva dock intet sammanhang med eller inflytande på den fråga, som här föreligger.

Jag förenar mig med dem, som yrkat återremiss.

Herr Mankell: Herr talman! Jag har blott begärt ordet för att framställa en fråga till min högt ärade medbroder i lagutskottet, herr Wester. Han har föreslagit återremiss. Emellertid har han tillika medgifvit, att han icke kan understödja motionen. Äfven har han medgifvit, att han icke kan vara med om lagutskottets förslag till utvidgning af åtalsrätten. Och slutligen har han erkänt, att lagutskottet i denna fråga icke har någon som helst förslagsrätt. Hvad skall då vid återremiss det stackars lagutskottet göra?

Herr Hedlund: Herr talman! Jag är för min del ingalunda den, som underkänner betydelsen af de förhållanden, mot hvilka man här vill lagstifta. Man vet, att under de stora engelska strejkerna på 1850-talet uppstod på vissa orter ett verkligt skräckvälde, hvilket utöfvades mot dem, som icke ville foga sig efter de strejkandes bestämmelser, och hvilket, efter hvad som kom i dagen, förorsakade offren svåra lidanden. Mot detta uppstod en allmän mening, så stark, att den hotade bortsopa hela fackföreningsrörelsen. Men hvad gjorde man så i England? Man lagstiftade icke genast på grund af fraser och en upprörd sinnesstämning, utan en komité tillsattes för att ordentligt undersöka saken. Denna gjorde äfven en grundlig och omfattande undersökning och bragte dervid upprörande fakta i dagen. Dess bättre kunde fackföreningarnas ledare fria sig från medskyldighet i detta skräckvälde; det hade utgått från underordnade. — Först efter det denna ordentliga undersökning väl blifvit verkställd, lagstiftade man. I England, som eger så rik erfarenhet på detta område, har man stannat vid att för moralisk påtryckning — ordet taget i sin allra vidsträcktaste mening — icke borde finnas något straff, medan deremot våld och hot äro straffbara.

Hos oss åter föreligger icke den minsta undersökning om förhållandena. Man läser i tidningar af olika färg de mest olika uppgifter om samma sak. Det förefaller därför som om man, inuan man går att lagstifta på sådana områden som dessa, väl borde taga reda på, hvad som verkligen och faktiskt föreligger. För min del har jag i tidningar af olika färg följt med strejkrörelserna och jag vågar uttala den mening, att om en sådan undersökning egde rum, så skulle de fantasibilder, flere i denne kammare uppgjort för sig, lyckligtvis betydligt reduceras. Särskildt ur denna synpunkt och äfven på grund af hvad föregående talare anført, skall jag för min del bedja att få på det kraftigaste påyrka, att man icke skrider till lagstiftning på så lösa grunder, som i detta afseende ännu förefinnas. Tillika får jag yrka afslag på begäran om återremiss, såsom en oförklarlig åtgärd, när sjelfve den ledamot af kammaren, som föreslagit återremiss, ogillat, att utskottet dragit in frågan om åtalsrätten, och när å andra

Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.
(Forts.)

Ang. ändring af 15 och 23 kap. strafflagen. sidan man icke gillar motionärens eget förslag. Jag kan under sådana förhållanden icke inse, hvartill återremiss skulle tjena.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Wester: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning af grefve Hamiltons anförande och för att bemöta några af hans yttranden. Han sade först, om jag förstod honom rätt — jag hörde icke riktigt hvad han sade, så jag reserverar mig, om jag missuppfattat honom — att det icke vore någon fara att göra åtal för det brott, hvarom här är fråga, beroende på målseparens angivelse, då i alla fall målseparen, så snart sådant brottmål förekomme, måste uppträda inför domstol och yttra sig. Vore han rädd för angivelse, vore han äfven rädd att yttra sig, eller, rättare sagt, skyr han icke att yttra sig, skyr han icke heller att angifva. Men det är dock enligt min åsigt en väsentlig skilnad häremellan. Uppträder han såsom angifvare, är han att anse såsom omedelbar upphofsman till det straff, som kan drabba den tilltalade, men om han deremot blott blifvit kallad till domstol såsom målsepare för att gifva upplysningar, så finnes ännu den känslan hos vårt folk, att det är en skyldighet att vid domstol tala om hvad man vet. Jag vill sålunda påstå, att det är en stor skilnad mellan att uppträda såsom angifvare och såsom målsepare, när man tager hänsyn till vederbörandes fruktan.

Vidare har han sagt, att våra åklagare i allmänhet icke ega full förmåga att bedöma, om och när de böra anställa ett åtal, och därför vore det vanskligt att lemna dem åtalsrätt. I det fallet är jag af olika tanke med honom. Åklagaremagten i allmänhet är fullt kvalificerad att bedöma, om och när åtal bör ske. Men det beror icke endast härpå, ty vi böra komma i häg, att när allmän åklagare uppträder såsom sådan, vet han med sig den påföljd, som drabbar honom, om åtalet finnes icke vara berättigadt. Under alla förhållanden åligger honom i sådant fall den ersättningsskyldighet, som kan komma i fråga, och är åtalet alldeles obefogadt, står han tienstemmaansvar.

Han bör således icke blifva ifrigare att uppträda utan angivelse än efter angivelse, snarare tvärt om, ty blir det efter angivelse åtal, står angifvaren risken och skall gälda möjliga ersättningar, men sker åtal utan angivelse, ligger denna skyldighet på åklagaren. Detta, tror jag, är en tillräcklig hämsko att hindra åklagaren från att göra sig skyldig till, såsom blifvit yttradt, »ovist tjensten!».

Äfven har han sagt, att den föreslagna förändringen icke skulle tjena till något och att man icke genom densamma skulle vinna det mål, som åsyftas, därför att, om arbetarne äro rädda för att göra en angivelse, så äro de också rädda för att tala sanning inför domstolen och uppgifva huru vid brottets föröfvande tillgätt, så att det blefve svårt att få något riktigt bevis. Ja, det kan talaren nog hafva rätt i, men detta är en annan sak, ty der vid lag komma vi in på *bevisningen*, ehuru här endast är fråga om *åtalsrätten*. Det kan visserligen hända, att arbetarne draga sig för att tala sanning inför domstolen, men det har icke alls något att göra med den fråga, som här föreligger, huru och på hvad sätt åtal skall anhängiggöras vid domstol. Med detta anser jag äfven jag besvarat vice ordföran-

dens i lagutskottet yttrande, att det icke skulle tjena något till att låta allmänna åklagaren göra åtal, emedan, om målsegaren icke ville göra angivelse, han ej heller ville tala om, huru saken verkligen förhölle sig. Detta må, såsom jag redan sagt, i viss mån vara sant, men jag vill dervid påpeka, att i många fall och just i afseende på de brott, om hvilka här är fråga, nemligen att hindra folk från att arbeta och förmå dem att strejka, går det så öppet och offentligt till, att det, åtminstone i de flesta fall, icke är svårt för åklagaren att få bevis.

*Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.
(Forts.)*

En talare på södermanlandsbänken har sagt, att man icke borde lemna denna åtalsrätt åt allmän åklagare, emedan förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare vore af så delikat och privat natur, att det icke borde blifva föremål för den offentliga magten. Men, herr talman, här är icke fråga om förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare, utan mellan arbetarne inbördes. Något annat är icke ifrågasatt än att kunna till straff befordra den, som tvingar annan att upphöra med lofligt arbete.

Slutligen har till mig framstälts fråga, huru jag kunnat yrka återremiss efter hvad jag yttrat. Det har blifvit sagt, att jag icke velat vara med om motionen. Ja, detta är rätt, så vidt motionen afser lock och list. Det har vidare sagts, att jag icke skulle vara med om att gifva åklagare åtalsrätt. Men detta är icke riktigt, och jag tror mig tillräckligt tydligt hafva uttalat, att jag önskar en sådan åtalsrätt. Vidare har man frågat, hvad jag velat med återremiss, då jag äfven medgifvit, att utskottet öfverskridit sin konstitutionella befogenhet. Derpå vill jag svara, att jag ansett att utskottet öfverskridit sin befogenhet icke deruti, att det hemställt om åtalsrätt för allmän åklagare för det brott, hvarom motionen talar, utan deruti att det utsträckt allmänna åtalsrätten till alla de brott, som subsumera under 15 kap. 22 § strafflagen. Och jag har önskat återremiss, för att utskottet skulle blifva i tillfälle att framställa förslag till förändring i syfte, att det brott, som nu speciellt är föremål för öfverläggning, skulle falla under åtalsrätten, men icke de brott, som för öfrigt höra under den nu ifrågasvarande paragrafen.

Herr Eliasson i Skuttungeby: Herr talman, mine herrar! För egen del vill jag tro, att den förste talaren till stor del gått ifrån ämnet. Ty hvad är här egentligen fråga om annat än lagutskottets förslag? Jag skall för öfrigt icke alls befatta mig med de tillvitelser, som af honom gjordes mot mig.

Det har från många håll talats om det höga straff, som föreslagits. Jag behöfver i detta fall endast åberopa nu gällande 22 § i 15 kap. strafflagen, som äfven bestämmer straffarbete i högst 2 år för sådant brott, hvarom här är fråga.

Derefter skall jag anhålla att få fästa uppmärksamheten derpå, att utskottets hemställan icke afser att förändra eller skärpa de förut stadgade straffbestämmelserna, utan endast och allenast afser en tillåtelse för allmän åklagare att anhängiggöra åtal. Det förefaller mig tillrätt sagt underligt, att man skall vara så rädd därför. Det förefaller mig också nära nog misstänkt, att man skall söka bibehålla undanflykter från en lags tillämpning på det, som efter gällande lag är

Ang. ändring af 15 och 23 kap. strafflagen. (Forts.)

straffbart. Det är likväl många brott och förseelser, som nu få af allmän åklagare beifras, utan att deröfver någon klagan försports, och jag kan därför icke inse billigheten och rättvisan i, att för agitatorer undantag skall ega rum från den principen, att lika brott kräfver lika straff.

Om man skulle räkna efter, hvad arbetarne förlorat på misslyckade strejker, skulle summorna gå till millioner. Arbetsgifvarnes förlust genom hänsynslösa arbetsinställelser är äfven stor. I stället för att gagna, hafva strejkerna allra oftast skadat arbetarne; de hafva gjort dem fatigare än förut och på samma gång äfven mera beroende af kapitalet och arbetsgifvarne. De enda, som möjligen haft gagn af strejkerna, hafva varit ledarne, och dessa synas därför vara arbetarens värsta fiender, då de hindra honom från att beträda eller fortsätta på en väg, som möjligen kunde förbättra hans ställning, och då de begagna sig af hans lättrogenhet för att inbilla honom, att arbetsgifvare äro det sämsta folket i samhället. Man kan icke dölja för sig, hurudan ställningen är. Man har sett uppgifvas, att strejkbrytare hotats med alla möjliga äfventyr, och man har sett, att strejkledare, fastän de öfverträdt strafflagens stadganden, och ehuru de fälts vid underdomstol, dock blifvit vid hofrätt frikända på grund deraf, att brottet åtalats af annan än målsegare. Man kan äfven förutsätta, att många enfaldiga men kanske mera omtänksamma arbetare af påtryckning vid en arbetsinställelses början låtit sig förledas till deltagande i densamma, ja kanske till och med tvingats, men af fruktan för hämd icke våga till beifrande angifva sådant brott, hvarom 15 kap. 22 § i strafflagen handlar; och man kan antaga, att hindrandet af annans arbete kan i åtminstone några fall hafva till följd ökade fattigvårds- och fängvårdskostnader, för att icke nämna statens utgifter för militär- och polisbevakning. Männe då ej tiden är inne att vidtaga någon förändring, och männe det icke är nödvändigt för samhället, att allmän åklagare får sjelfmant åtala brott af denna art?

En efter min tanke beaktansvärd omständighet är, att man i våra dagar ifrar, talar och skrifer så mycket för arbetarens rättigheter och bästa, men samtidigt motsätter sig vidtagandet af åtgärder, som kunna tjena till hans *värnande* i sådana fall som de ifrågavarande, och för min del kan jag icke annat än tveka, om häri ligger konsekvens. Man vill gifva arbetaren politisk rösträtt; man ifrar för hans ålderdomsförsäkring och hans skyddande för olycksfall på arbetsgifvarnes bekostnad, och man fordrar statsmagternas bistånd dertill, men när det ifrågasättes det allra minsta skydd åt arbetaren för strejkagitatorers och ledares åtgöranden, då fordras det, att den förolämpade arbetaren ensam skall ega rätten att angifva eller åtala. Jag måste bekänna, att jag står undrande och spörjande vid sådana företeelser.

Statsmagterna hafva ålagt arbetaren många skyldigheter. Till dessa höra, att han skall försörja sig sjelf och de sina, hålla barnen till skolgång och betala utskylder till stat och kommun etc. etc. Kan han fullgöra dessa skyldigheter, om han af andra hindras från att arbeta? Det går icke. Men är det då annat än billigt, ja fullt rättvist, att hans arbetsrätt genom lag skyddas bättre än hvad hittills egt rum?

Det lärer väl icke kunna förnekas, att arbetsinställelserna i vårt

land mer och mer tilltagit. Det torde ej heller kunna bestridas, att strejkernas ökande icke skett endast och allenast på initiativ af arbetarne; och erkännas måste, att statsmagterna icke vidtagit några åtgärder för att minska strejkerna i antal och omfattning. När så är, torde man vara berättigad att fråga, om de strejker af hundratals arbetare, som uppkommit och fortgått i flere månader under tider, då arbetsbrist på många andra ställen varit rådande, åstadkommit någon verklig nytta för fäderneslandet och dess arbetare, och om dessa strejker icke verkat mera ondt än godt såväl i sedligt som ekonomiskt hänseende. Tänker man på, huru det skulle se ut i landet, om alla dess kroppsarbetare nekade att verkställa arbete, så kan man gerna icke föreställa sig annat, än att samtliga arbetare skulle tvingas antingen till uppror och våld eller till nöd och elände. Bör det då icke vara statsmagternas rätt att ingripa? Bör det icke vara en pligt att mera skydda arbetaren än strejkuppviglarerna? Den åtgärd, som utskottet föreslagit, är icke något stort steg. Det kan icke vara för tidigt, att förut omnämnda lagrum 28 är efter dess antagande tillämpas på alla lika straffbara.

*Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.
(Forts.)*

Nu har det sagts, att den ifrågasatta lagförändringen skulle medföra ingrepp i föreningsrätten, och man påstår, att sådant skall vara till skada för samhället. Jag tillåter mig med anledning deraf fästa uppmärksamheten på, hvarthän det skulle leda, om all föreningsrätt tolererades. Hvad skulle man väl säga, om föreningar bildade sig för att offentligt bedrifva höga och äfventyrliga spel, genom hvilka den ene efter den andre bragtes i fattigdom? Hvad skulle den allmänna tanken vara, om föreningar skulle uppstå med mål att tigga, suppa och sins emellan anställa slagsmål. Man kan ju säga, att dylikt icke rör någon annan eller samhället, och då borde äfven sådana föreningar ega skydd af lag, men det hafva de icke. Mig förefaller det, att föreningar, som hafva till mål att skada sig sjelfva och andra, äfven på samma gång skada staten, och om så är, torde lagförändringen vara till gagn för både arbetarne och samhället.

Det har äfven sagts, att förändringen skulle framkalla ett obehöfligt tjenstenit hos allmänna åklagarne. Jag tillåter mig i anledning deraf bekänna, att jag har en bättre tanke om rikets tjenstemän än de, som uttalat dylika åsigtter. Deras klander skulle möjligen vara befogadt, om det gäلت förhållandena för 50 eller flera år tillbaka; men nu, sedan tidningarna anställa mer än behöflig kritik, så höra godtyckligheterna hos allmänna åklagarne till undantagen. Min erfarenhet är också, att nu för tiden de mål, som af dåliga advokater eller genom deras bemedling anhängiggöras vid domstolarne, äro hänsynslösare än de, som komma från allmänna åklagare, och således kan jag icke finna, att förändringen skall åstadkomma sådana svårigheter, som blifvit förutspådda.

Af dessa skäl skulle jag vara föranledd att yrka bifall till utskottets förslag, men då jag sport, att återremiss blifvit beslutad i Första Kammarerna, skall jag nu icke tillåta mig något yrkande.

Herr Hedin: Motionären började sitt anförande nyss med att säga, att han trodde, det jag gått ifrån ämnet. Jag väntade få höra någon

Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.
(Forts.)

uppgift om på hvad sätt eller i hvad afseende jag aflägsnat mig från det föreliggande ämnet, den ifrågavarande punkten i lagutskottets hemställan, men derom stod ingenting i motionärens papper, och följden blef, att jag lemnades i okunnighet derom.

Jag får då sluta mig till, att han tänkte något liknande med den ärade ledamoten i lagutskottet här midt öfver, som för en stund sedan hade ordet och uppenbarligen icke tyckte om de jemförelser, jag gjort. Det ursäktar jag mycket gerna, att han icke tyckte om dem, men jag ursäktar honom alldeles icke, att han helt obefogadt förklarade, att dessa jemförelser icke hörde till ämnet, utan att jag aflägsnade mig derifrån. Ty han angaf icke något enda skäl för detta påstående, och han skall i alla evigheters evighet icke kunna angifva något skäl därför. Jag skall be att få förklara saken något litet.

Om det tillkommer honom eller mig att afgifva yttrande om någon sak, hvilken som helst, t. ex. den här boken eller det der bordet, så kan det i viss mening sägas, att han och jag aflägsna oss från ämnet, om vi, i stället för att blott tala om det der bordet eller den här boken, anställa jemförelser mellan denna bok och en annan bok, mellan detta bord och ett annat bord. Det kan sägas i viss mening, att det är en afvikelse från ämnet, men man har icke hört, åtminstone har icke jag gjort det, att det skulle vara en *obehörig* afvikelse från ämnet annat än i det fall, att dessa jemförelser icke skulle innebära någon upplysning i afseende på den sak, om hvilken vi närmast hade att yttra oss, som var denna bok eller detta bord.

Om den ärade talaren, som jag förmodar, icke har något emot denna sats, så att vi få taga den såsom en för oss båda och vårt blifvande resonnement gemensam utgångspunkt, så ber jag att få tillämpa detta på hvad jag yttrat i mitt första anförande.

Jag har gjort jemförelser. Hvilka jemförelser? Icke kan väl det vara en jemförelse, som icke hör till saken eller som innebär ett obehörigt afsteg från saken, när jag jemförde den nuvarande lagen och lagutskottets förslag till ändring deri med den förändring, som för några år sedan antogs i Frankrike uti en förut citerad artikel i *Code civil* eller med lagen »*Loi sur les syndicats professionnels*», som redan en gång har varit af franska deputeradekammaren voterad. Det kan omöjligt vara ett obehörigt afsteg från ämnet.

De två andra jemförelser jag gjorde, hvad hafva de gått ut på? De hafva gått ut på att säga: I föreslån här allmän åtalsrätt såsom vapen mot arbetarne, I föreslån under vissa angifna förutsättningar straffarbete från 6 månader till 2 år för arbetare, men I akten eder visligen att föreslå vare sig allmän åtalsrätt eller någon straffparagraf mot arbetsgifvarne, när de göra sig skyldiga till likartade brott, nemligen att genom hot om afsked eller hot på annat sätt tvinga arbetare att träda ut ur föreningar, som äro lofliga enligt Sveriges lag. Det var den ena jemförelsen.

Vidare har jag sagt: I föreslån allmän åtalsrätt såsom vapen mot arbetarne, I föreslån straffarbete från 6 månader till 2 år mot arbetare, men I talen icke om vare sig allmän åtalsrätt eller någon straffbestämmelse, jemförlig med denna, när arbetsgifvarne öfverträda de

förpligtelser, som äro dem ålagda genom näringsfrihetsförfattningarna eller legostadgan.

Dessa jemförelser aflägsnade sig icke från ämnet. Jag behöfver kanske icke af den talaren någon lektion i logik eller någon upplysning om hvad som hör eller icke hör till ämnet.

Samme talare förklarade, att åtminstone han icke ansåg, att lagutskottet skulle hafva öfverskridit sin befogenhet. Jag vill då ge honom det mycket enkla rådet att jemföra bestämmelserna uti grundlagen om lagutskottets befogenhet med bestämmelserna om konstitutionsutskottets, statsutskottets, bevillningsutskottets och bankoutskottets befogenhet. Han skall då finna, att i föreskrifterna om de sistnämnda fyra utskotten förekomma ordalag, som alldeles otvetydigt gifva åt dessa utskott inom vissa närmare angifna gränser en sjelfständig motionsrätt, men att *icke ett ord* förekommer, vare sig uti regeringsformens eller uti riksdagsordningens föreskrifter om lagutskottet, som åt lagutskottet förlänar en sådan myndighet. Den saken är mycket enkel och klar.

När nu den ärade medlem af lagutskottet, som för en stund sedan hade ordet, sade, att han medgaf, att lagutskottet öfverskridit sin befogenhet, men icke i den vidsträckta mening, som jag här påstått, så vill jag erinra derom, att hans påstående, att det innebure ett öfverskridande från lagutskottets sida af dess befogenhet att hafva föreslagit utsträckning af den allmänna åtalsrätten till alla slags öfverträdelse af bestämmelserna i 22 §, men att det icke vore något öfverskridande att hafva föreslagit åtalsrätt för allmänna åklagaren i fråga om de förbrytelser, för hvilka motionären önskar få en särskild paragraf uti strafflagen — så vill jag erinra, säger jag, att detta påstående icke håller streck. Ty då motionären icke har föreslagit någonting om allmän åtalsrätt i sammanhang med detta förslag till ny paragraf i strafflagen, så har lagutskottet lika litet i detta fall som i det nyssnämnda i fråga om utsträckning af åtalsrätten för allmänna åklagaren till alla förbrytelser mot § 22 någon utgångspunkt i motionen, utan har här tagit sig ett initiativ, som grundlagen icke tillerkänner det.

Under sådana förhållanden, och om här skulle vara någon, som med återremiss menat — såsom jag hörde enskildt af den ärade ledamot i lagutskottet, hvars första anförande jag, i förbigående sagdt, icke var i tillfälle att åhöra — att lagutskottet efter återremissen skulle föreslå afgifvande af skrifvelse i den fråga, i hvilken det nu föreslagit en lagbestämmelse att af Riksdagen antagas, så får jag säga, att det är ett rent nonsens att på den grunden återremittera lagutskottets betänkande. De, som vilja hafva bifall i större eller mindre mån till *motionärens* förslag, de kunna ju förorda en återremiss, men de, som icke mena detta, utan vilja hafva betänkandet återremitteradt för att lagutskottet skulle afgifva förslag till skrifvelse om åtalsrätten, de begå, säger jag än en gång, ett nonsens. Ty lagutskottet har icke rätt att afgifva förslag till skrifvelse i något ämne, i hvilket motion icke är väckt, lika litet som det har rätt att afgifva sjelfständigt lagförslag, när motion icke föreligger.

Herr Wester: Jag skall bedja att få säga endast några ord med anledning af hvad som sist blifvit anfördt. Man har påstått att motio-

Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.
(Forts.)

Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.
(Forts.)

nären icke begärt att få någon utsträckning af den allmänna åtalsrätten i detta fall; men detta är ej fullt riktigt. Ty motionären har i sin motivering tydligt och klart visat, att han anser saken kunna till en del hjälpas derigenom, att det nu omhandlade brottet »ställes» under allmän åtalsrätt. Och uti klämman, rätt läst, ligger förslag derom, ehuru motionären icke formulerat något lagstadgande i detta afseende, men den omständigheten anser jag icke hafva utgjort hinder för lagutskottet att biträda motionen i den angifna riktningen, emedan något lagstadgande dervidlag icke är behöfligt. Hela den förändring, som komme att ega rum, skulle ske genom att taga bort första punkten af 24 § 15 kap. strafflagen, hvilken paragraf för närvarande lyder: »Brott, som i 22 § sagdt är, må ej åtalas af allmän åklagare, der ej målsegrande det till sådant åtal angifver; ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas af annan än målsegrande.» Och skulle sålunda paragrafen i enlighet med utskottets förslag erhålla följande lydelse: »Brott, som i 23 § sägs, må ej åtalas af annan än målsegrande.»

För öfrigt skall jag, herr talman, bedja att få lemna den upplysningen, att Första Kammaren redan afgjort detta ärende på det sätt, att den återremitterat betänkandet till utskottet.

Herr Jansson i Krakerud: Jag skall först bedja om ursäkt för att jag begärt ordet i den nu förevarande frågan, ehuru jag icke är jurist, men då jag nu erhållit ordet, må det tillåtas mig att säga några få ord.

Då man går att lagstifta i en så viktig fråga som denna, bör man väl kunna förebringa något skäl för den önskade förändringen i nu gällande lagparagraf. Men jag får säga, att för min del har jag ej funnit något endå skäl, som skulle kunna föranleda mig att rösta för bifall. Jag skulle hafva lust att fråga så väl motionären som dem, hvilka yrka bifall till utskottets förslag, hvad det egentligen är, som nu inträffat, alldenstund man vill beröfva arbetarne den rätt, de nu ega, att sjelfva besluta om åtal skall väckas mot den person, som hotar dem. Man säger, att det är för att skydda deras frihet; men vill man skydda deras *frihet*, skall man också skydda deras *rättigheter*. Om någon på ett eller annat sätt kommer och hotar en arbetare, bör det väl ligga i hans eget skön att sjelf bestämma, om åtal skall anställas eller icke.

Man talar om de många och svåra strejker, som då och då utbryta. Ja, för min del beklagar jag på det högsta dessa strejker, men jag kan icke förstå, att den nu ifrågasatta förändringen skall kunna lägga något hinder i vägen för en strejk. Ty dessa strejkledare, dessa agitatorer och socialister, som resa omkring och uppvigla till strejk, de lära väl icke hota arbetarne, utan endast hålla föredrag för dem på ett sådant sätt, att denna lagparagraf icke kan drabba dem.

Men jag säger än en gång, att jag icke hört något riktigt skäl för förslaget. Jag menar då med skäl, att någon eller några skulle kunna säga, att det inträffat vid den eller den strejken, att de eller de personerna hotat de eller de arbetarne och förmått dem att upphöra med arbetet, och att man dock icke lyckats åstadkomma något åtal mot dem. Men något sådant skäl har här icke förebragts.

Vid den pågående Norbergs-strejken har ju åtal väckts mot dem, som der uppträdt och hotat arbetarne och förmått dem att upphöra med arbetet.

Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.

(Forts.)

Jag tror således, att man kan dröja med ett lagförslag sådant som detta, till dess man har bevis för att de, som hota arbetarne, icke på grund af nu förefintliga lagparagrafer äro åtkomliga. Ty icke bör man lägga till grund för sitt beslut, att man *tror*, att åtskilliga arbetare icke vågat angifva agitatorerna. Det är verkligen för litet skäl för att skärpa en lagparagraf, som gäller våra arbetare.

Jag skall dessutom bedja att få påminna, att man bör taga hänsyn till att våra arbetare stå i en annan ställning än alla öfriga samhällsklasser, t. ex. tjenstemän, arbetsgifvare o. s. v. Dessa ha rättighet att här vid lagstiftningen ge sina åsikter till känna, men den arbetande klassen står i en undantagsställning. Jag tror således, att man bör vara högst varsam, innan man stiftar sådana lagar, så att man vidgar klyftan mellan arbetsgifvare och arbetare.

Jag har härmed velat säga, att ingen kan mer än jag beklaga dessa strejker, och jag erkänner, att strejkledarne pläga bära sig mycket illa åt, men jag tror icke, att man kan hjälpa det på detta vis. Jag tror således, att man för närvarande mycket gerna kan afslå detta förslag, ty då det icke inträffat något fall, då man kunnat säga, att de och de agitatorerna hotat de och de arbetarne, och man har icke på vilkor kunnat komma åt dem enligt hittillsvarande lagbestämmelser, så har man intet skäl att beröfva arbetarne den rättighet, som de nu hafva, och lemna dem i händerna på länsmännen. Så länge man icke kan åvägbringa någon dylik bevisföring, kan jag icke rösta för föreliggande förslag, utan tar mig friheten att yrka afslag.

Herr Lundberg: Uti 6 kap. 8 § strafflagen stadgas, att »måls-egande är den, emot hvilken brott begånget är, eller som deraf förnärmad blifvit eller skada lidit». I enlighet härmed bör uti åsyftade fall icke allenast arbetare utan äfven arbetsgifvare anses såsom måls-egare; och då jag, särskildt i anledning häraf, tror ifrågavarande motion vara opåkallad, jemte det jag anser, att lagutskottet i förevarande fall öfverskridit sin grundlagsenliga befogenhet, får jag instämman uti framställda yrkanden om ogillande af så väl lagutskottets förslag som den väckta motionen.

Herr Elowson: Det synes mig temligen uppenbart, att lagutskottet vid behandlingen af denna fråga på visst sätt öfverskridit sin grundlagsenliga befogenhet. Motionären har yrkat, att uti 15 kap. strafflagen borde intagas vissa bestämmelser, enligt hvilka i lagen skulle införas straff för ett nytt slags frihetsbrott. Detta har afstyrkts af utskottet, men i stället gör utskottet en hemställan om utvidgning af åtalsrätten. Det har sagts till försvar för detta, att lagutskottet helt enkelt föreslagit, att ur § 24 blott skulle borttagas några ord. Ja, det är mycket riktigt: lagutskottet har föreslagit, att ur en viss paragraf skall borttagas några ord, men just genom detta borttagande af dessa ord har åtalsrätten blifvit utvidgad, och det är häruti, som

Ang. ändring
af 15 och
23 kap.
strafflagen.
(Forts.)

enligt mitt förmenande lagutskottet icke hållit sig inom gränserna af sin grundlagsenliga befogenhet.

Hvad sjelfva saken angår, kan jag icke finna något giltigt skäl, hvarför man skall ställa den allmänna åklagaren mellan arbetsgifvare och arbetstagare. Uppstå några missförhållanden mellan arbetsgifvare och arbetstagare, så kan den förorättade aulita åklagare; han har laga hjälp att tillgå. Men det blir någonting helt annat, om utan någondera partens önskan allmän åklagare ställer sig mellan dem. Detta kan föranleda många obehag, och fördenskull anser jag det vara mycket skadligt att antaga det förslag, som lagutskottet här har framlagt.

Jag anhåller därför, herr talman, att få förena mig med den, som yrkat afslag å utskottets föreliggande betänkande.

Häruti instämde herr *Broström*.

Herr Olsson i Mårdäng: Herr talman, mine herrar! Jag skall bedja att i allra största korthet få angifva min ställning till den fråga, som nu blifvit föremål för en så liflig diskussion. Jag vill då först nämna, att jag känner mig mycket tveksam, huruvida man genom den nu föreslagna åtgärden kan träffa dem, som man egentligen åsyftar, nemligen de s. k. agitatorerna. Ty så vidt det ej kan visas, att de använt våld eller hot af den beskaffenhet, att det faller under 22 § 15 kap. strafflagen, så är den utsträckning af åtalsrätten, som nu ifrågasättes, af noll och intet värde. För öfrigt hyser jag i likhet med den näst föregående talaren den uppfattning, att denna fråga är af den beskaffenhet, att man måste vara mycket försigtig, när det gäller att i densamma vidtaga lagstiftningsåtgärder, icke minst därför, att arbetarne, hvilka man väl genom detta förslag vill skydda — och jag tror för min del, att motionären önskat gagna arbetarne genom sitt förslag — hafva en skef uppfattning, som det icke är så lätt att rätta och som gör, att de skola tro, att det här ligger något annat motiv under.

Af dessa skäl kommer äfven jag att rösta för afslag å utskottets hemställan.

Med herr Olsson förenade sig herrar *Nilsson* i Vrångebol och *Andersson* i Lysvik.

Herr Petersson i Runtorp: Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga, men under diskussionen hafva yttranden fäلتs, öfver hvilka jag måste uttala mitt beklagande. Man har nemligen här velat precisera denna fråga såsom en arbetarefråga och påstått, att motionären vändt sig hufvudsakligen mot arbetarne. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att frågan endast gäller åtal enligt 22 §, och der talas hvarken om arbetare eller någon annan särskild samhällsklass, utan det heter der: »Tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk af sin rätt, genom våld och hot, annan att något göra, tåla eller underlåta; straffes högst med straffarbete i två år» o. s. v. Det är ju icke alls sagdt, att det skall vara en arbetare, som gör detta, utan det kan lika väl vara en arbetsgifvare.

Jag vet icke, hvarför man jemt skall framhålla, att man vill åt arbetarne. Jag är fullt öfvertygad om, att motionären lika mycket ömmar för arbetarnes bästa, som de talare, som velat tolka denna lagförändring som ett onus för arbetarne. Det är verkligen beklagligt, att man jemt och ständigt skall från vissa håll framkomma med dylika påståenden för att gjuta olja på elden och uppblåsa oenighet mellan arbetsgifvare och arbetare. Och åtminstone borde väl detta sätt att gå till väga vara förvisadt från Riksdagen. Jag är öfvertygad derom, att om dessa herrar betänkt sig litet, skulle de aktat sig för att yttra sig så, som de gjort. Motionären har icke begärt annat än en utsträckning af åtalsrätten; och att en sådan motion framkommit, är ingalunda underligt, ty det är en allmänt känd sak, att det på sista tiden uppkommit oegentliga och svåra förhållanden dels genom socialistiska agitatorer, dels genom arbetsinställelser, af hvilka hvarken arbetarne eller arbetsgifvarne haft någon nytta, men som i stället varit till stor skada för samhället.

Detta är hvad jag ville säga om saken; jag har ej något att tillägga, utom det, att jag instämmer med dem, som yrkat återremiss.

Herr von Friesen: Det tycks, som om de talare, som yrkat återremiss, icke alls äro på det klara om hvad de dermed afse. Den näst föregående talaren yttrade, att här äfven vore fråga om sådana fall, då en arbetsgifvare utöfvar tvång eller hot, men en ledamot från lagutskottet, som också yrkade återremiss, har yttrat, att här icke var fråga om arbetsgifvares förhållande till arbetare, utan endast om arbetares till arbetare. Hvilken af dessa två talare, som har rätt, vet jag icke, men faktum är, att frågan om syftet med återremissen är oklar, och jag får därför motsätta mig denna återremiss.

Herr Petersson i Runtorp: Gent emot den siste talaren ber jag endast att få hänvisa till den ifrågavarande paragrafen, der det hvarken talas om arbetare eller arbetsgifvare, utan om den, som utöfvar hot och våld, hvilken det än må vara. Det är den, som bör straffas på det sätt, som i paragrafen omtalas, och det borde väl vara klart, att han skall hafva samma straff, vare sig han är arbetare eller arbetsgifvare, om han utöfvat hvad som i denna paragraf förbjudes.

Herr von Friesen: Ja, så förhåller det sig nog med det föreliggande utskottsutlåtandet. Men den talare från lagutskottet, som framställde yrkandet om återremiss, har tydligt sagt, att lagutskottet icke egde befogenhet att framkomma med ett förslag sådant som det nu föreliggande, men att det deremot egde rätt att inkomma med ett inskränktares förslag, hvori enligt hans uppfattning fråga endast skulle vara om arbetares uppträdande mot arbetare. Det är således klart, att de som yrkat återremiss icke äro för samma uppfattning, som uttalats af den siste talaren.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats *dels* ärendets återförvisande till utskottet för förnyad behandling och *dels* afslag å så väl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen. Herr

Ang. ändring af 15:e och 23:e kap. strafflagen. (Forts.) talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden, af hvilka det förra af herr talmannen förklarades hafva flertalets mening för sig. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som, beträffande lagutskottets i 2:dra punkten af dess utlåtande n:o 20 framlagda förslag till ändrad lydelse af 15 kap. 24 § strafflagen, vill, att ärendet återförvisas till utskottet för ny behandling, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren *afslagit* såväl utskottets omförmälda förslag som herr Eliassons i utlåtandet omnämnda motion.

Omröstningen utföll med 135 ja och 79 nej; hvadan kammaren beslutat enligt ja-propositionens innehåll.

23 kap. 7 §

godkändes, sådan den af utskottet föreslagits.

I fråga om *ingressen*, som härefter föredrogs, yttrade:

Herr Lilienberg: I följd af det beslut kammaren fattat i afseende på 15 kap. 24 § strafflagen, hemställer jag, att ingressen till lagen måtte få följande lydelse: »Härigenom förordnas, att 23 kap. 7 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse», d. v. s. att orden »15 kap. 24 § samt» utgå och ordet »skola» utbytes mot ordet »skall».

Med bifall till detta yrkande, godkändes ingressen med den ändring, att orden »15 kap. 24 § samt» uteslötos och ordet »skola» utbyttes mot »skall».

Beträffande slutligen *rubriken* till lagförslaget anförde:

Herr Lilienberg: Af samma skäl, som nyss anfördes i fråga om ingressen, får jag hemställa, att i rubriken orden »15 kap. 24 § samt» måtte utgå, så att lagen måtte komma att heta: »Lag angående ändrad lydelse af 23 kap. 7 § strafflagen».

Rubriken godkändes med den af herr Lilienberg sålunda föreslagna ändring.

§ 6.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 10, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl.

Maj:t med begäran om framläggande af förslag till definitiv förordning angående statens upphandlings- och entreprenadväsende.

Jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 7.

I ordningen förekom härnäst konstitutionsutskottets utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om ändring af § 46 regeringsformen.

I detta utlåtande hemstälde utskottet, att Riksdagen i anledning af herr Ljungmans ifrågavarande inom Andra Kammaren väckta motion n:o 3 måtte antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande ändring af § 46 regeringsformen:

§ 46.

Landet skall förblifva indeladt i höfdingedömen under den vanliga landtregeringen. Ingen generalguvernör inom riket må hädanefter förordnas, och ej heller må landshöfding innehafva militärbefäl eller inom det honom anförtrodda län utses till ordförande i offentlig korporation, som har till uppgift att rådslå och besluta om för länet gemensamma angelägenheter.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Östberg: I den motivering, som utskottet lemnat, beröres först och främst frågan om lämpligheten af att landshöfding vore ordförande i landsting. Angående den frågan torde meningarne vara temligen eniga, och jag för min del tror, att det skulle hafva varit godt, om Första Kammaren, då frågan om ändring i landstingsförordningen der förekom till behandling, tillmötesgatt den önskan, som då gjorde sig gällande inom Andra Kammaren.

Men derjemte säger utskottet: »hvad åter beträffar de representativa korporationer i ett län, hvilka mer direkt än landstingen afse näringarnas administration, så förete de i anseende till arten af sin verksamhet och sitt förhållande till länsstyrelsen en väsentlig likhet med landstingen»; och af den anledningen borde, enligt utskottets åsigt, förbud för landshöfding att innehafva sådana befattningar likaledes stadgas. För min del kan jag icke förstå, att samma skäl här göra sig gällande. Utskottet borde, synes det mig, der vid lag hafva observerat tvenne omständigheter, dels att, under det att ordföranden i landstinget utnämnes af Kongl. Maj:t, så eger hushållningssällskapet rättighet att sjelft utse sin ordförande, och dels att alla eller nästan alla landstingets beslut skola fastställas af Kongl. Maj:ts befallningshafvande, då deremot en sådan föreskrift icke förefinnes i fråga om hushållningssällskapets åtgöranden och beslut. Jag tror för öfrigt, att hushållningssällskapen äro ganska eniga i den önskan att fortfarande få bibehålla sin frihet att sjelfva få utse till sin ordförande den person, som dertill må be-

finnas mest lämplig, denne må nu vara landshöfding eller icke, och jag tror således, att det icke kan ligga något intresse i att här vid lag åstadkomma någon förändring.

Hvad angår sista delen af utskottets hemställan, vidkommande förslaget i den del, som afser att landshöfding icke må innehafva militärbefäl, så är det icke någonting att anmärka mot den åsigt, som utskottet der velat göra gällande; men då förslaget i denna del mera är att anse såsom en följd af de andra önskemålen än såsom ett sjelfständigt förslag, så anser jag icke, att det för den skull vore lämpligt att åstadkomma en grundlagsförändring.

Då jag för min del anser, att det icke finnes någon anledning till att vidtaga någon förändring i hittills gällande grundlagsbestämmelser i syfte att förbjuda landshöfding att vara ordförande i lands- ting, emedan jag tror att sådant lämpligen bör ske genom förändrade bestämmelser i landstingsförordningen, och någon grundlagsförändring i öfrigt är obehöflig, så skall jag, herr talman, be att få yrka afslag å konstitutionsutskottets betänkande.

Herr Ljungman: Gent emot herr Östbergs anmärkningar ber jag få säga, att jag anser den ifrågasatta grundlagsförändringen vara i hög grad af behovet påkallad. Redan den omständigheten att regeringsformen icke innehåller något om dessa representativa korporationer, som under senare tider utbildat sig i vårt land, borde kunna få anses innebära tillräckligt skäl för införandet af sådana bestämmelser i grundlagen å den plats deri, som må finnas lämpligast, att dessa korporationer komma att intaga en mer sjelfständig ställning gent emot länsstyrelserna, än hittills i regeln varit fallet. Att jag icke står ensam om den uppfattningen, derpå kan jag anföra ett exempel från en kongl. komité, som år 1885 haft att yttra sig om och behandla frågan om inrättande af industri- och handelskamrar, d. v. s. ett slags representativa korporationer, som i utlandet äro allmänna, och som man önskat att äfven här få införda, i syfte att främja industri och handel. Det heter nemligen i § 20 af det förslag till förordning, som af nämnda komité afgifvits: »Industri- och handelskammare väljer vid sitt första sammanträde och sedermera årligen inom utgången af januari månad bland sina ledamöter ordförande och vice ordförande samt eger antaga sekreterare och nödig betjening». Vidare heter det i § 24: »Landshöfding eger, i kraft af sitt embete, att i industri- och handelskammares förhandlingar, men ej i besluten, delta».

Jag är öfvertygad, att, i händelse en författning skulle utarbetas för t. ex. hushållningssällskapen, det vore i allt både klokt och väl motiveradt att i densamma införa sådana bestämmelser som de anförda. Nu har emellertid någon dylik författning icke utkommit, och i följd deraf finnes icke heller någon bestämmelse beträffande landshöfdings ordförandeskap i eller ställning till hushållningssällskapen. Men att det är fullt korrekt, att landshöfding icke bör vara ordförande i en dylik korporation, det bör hvar och en få klart för sig, om han noga tänker sig in i saken. En landshöfding har nemligen ett synnerligen magtpåliggande uppdrag, området för hans verksamhet är så stort, och de ärenden, som han har att handlägga, äro af så olikartad be-

skaffenhet, att det fordras icke allenast stora insigter och stor arbetsförmåga, utan äfven en stark koncentration af denna förmåga på sjelfva embetets utöfning, för att detsamma må kunna skötas så, som sig bör. Men det är också gifvet, att landshöfdingens sysslande äfven med andra befattningar rycker honom bort från det magtpåliggande embete, för hvilket han borde i främsta rummet verka.

Det bör alltså, såsom jag nyss nämnde, finnas någon bestämmelse i grundlagen, som för med sig att dessa korporationer i verkligheten blifva hvad de äro afsedda att vara, nemligen sjelfständiga *representativa* korporationer gent emot de administrativa myndigheterna; ty det bör vara klart för hvar och en, att en god del af denna sjelfständighet går förlorad, derest landshöfdingen är ordförande i dessa korporationer.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

Slutligen företogs till behandling statsutskottets utlåtande n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

Punkterna 1—3.

Biföllos.

Punkten 4.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen för uppsättande af en fästningsartillericorps, afsedd för sjöbefästningarna vid Karlskrona, måtte med godkännande af de för samma corps uppgjorda, vid statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden den 13 januari 1892 fogade stater på ordinarie stat anvisa ett förslagsanslag högst af 189,600 kronor.

Uti en inom Andra Kammaren af herr G. Eriksson i Mörviken m. fl. väckt motion, n:o 139, hvilken utskottet, så vidt den rörde denna punkt, ansett sig böra i detta sammanhang behandla, hade yrkats,

att alla de af Kongl. Maj:t begärda anslag på 4:de hufvudtiteln, hvars beviljande gjorts till vilkor för afskrifning af grundskatter och lindring i rustnings- och roteringsbesvären, äfvensom det i punkten 4 under 5:te hufvudtiteln begärda anslag måtte af Riksdagen bifallas endast under uttryckliga vilkor:

a) att nuvarande rust- och rotehället från och med år 1893 och i mån af afgang ställes på vakans mot erläggande af de vakansafgifter, som motsvarade värdet af och funnes regements- eller corpsvis angifna i lagen angående lindring i rustnings- och roteringsbesvären den 5 juni 1885, och att de inflytande vakansmedlen finge af Kongl. Maj:t

*Ang. en
fästnings-
artillericorps
vid Karls-
krona.*

Ang. en
fästnings-
artillericorps
vid Karls-
krona.
(Forts.)

användas för det ändamål, som i af motionärerna särskildt afgifven motion, n:o 138, antyddes;

b) att lindring i rustnings- och roteringsbesvären, motsvarande de här ofvan angifna vakansbeloppen, tillgodokomme rust- och rotehållare på sätt Kongl. Maj:t i sin till denna Riksdag afgifna proposition n:o 6 föreslagit; och

c) att grundskatterna jemväl afskrefves på sätt och under den tid Kongl. Maj:t i proposition n:o 3 till Riksdagen hemställt.

Under förevarande punkt hemställde nu utskottet:

»att, utan afseende å herr G. Erikssons m. fl. motion i denna del, Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas:

a) att Riksdagen för uppsättande af en fästningsartillericorps, afsedd för sjöbefästningarne vid Karlskrona, med godkännande af de för samma corps uppgjorda, vid statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden den 13 januari 1892 fogade stater (bil. A—D), på ordinarie stat anvisar ett reservationsanslag af 189,600 kronor; samt

b) att Riksdagen medgifver, att å anslaget uppkommande reservationer må af Kongl. Maj:t få disponeras för bestridande af kostnader för uppförande af för corpsen erforderliga byggnader och öfriga med organisationens genomförande förenade utgifter.»

I en vid punkten fogad reservation af herrar A. Persson i Mörarp, P. Andersson i Högkil, G. Eriksson i Mörviken, P. Ersson i Vestlandaholm, O. Jonsson i Hof, Lasse Jönsson, I. Lyttkens, C. Persson i Stallerhult, N. Petersson i Runtorp, A. P. Danielson, S. G. von Friesen och Ollas A. Ericsson yrkades deremot

»att såväl Kongl. Maj:ts förevarande framställning som herr G. Erikssons m. fl. motion i denna del icke må af Riksdagen bifallas.»

Efter föredragning till en början af *mom. a)* af utskottets hemställan anförde:

Herr vice talmannen Danielson: Såsom herrarne finna af utlåtandet, hafva samtliga ledamöterna af statsutskottet från denna kammare reserverat sig mot utskottets hemställan i denna punkt samt yrkat, att Kongl. Maj:ts framställning icke måtte bifallas. Jag ber därför att nu i korthet få redogöra för de skäl, som föranledt oss dertill och hvilka äfven delvis angifvits i vår reservation.

Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning har, såsom bekant, närmast föranledts deraf, att marinregementet, som hufvudsakligen var afsedt för sjöbefästningarnas försvar, indragits. Sedermera har Kongl. Maj:t år 1872 befalt, att garnisonstjenstgöringen i Karlskrona skulle bestridas af en kommendering från armén och år 1877 fastställt en besättningslista för sjöbefästningarna, enligt hvilken krigsbesättningen skulle på angifvet sätt utgå jemväl från armén. Denna uppfattning gjorde sig också gällande i 1882 års sjöförsvarskomité, som beräknade, att den blifvande stammen för flottan skulle vara afmätt med hänsyn dertill, att sjöbefästningarna skulle bemannas från armén.

Sedan dess har Riksdagen emellertid år 1887 beslutat en ny organisation af sjömanscorpsen samt att öka den af komitén föreslagna styrkan från 2,900 till 4,000 man, eller med öfver 1,000 man. Nu äro, såsom vi veta, af denna sjömanscorps 1,100 man s. k. stammanskap, hvaremot de öfriga 2,900 utgöra den egentliga sjömanscorpsen. På samma gång nyssnämnda beslut kom till stånd bestämdes äfven, att af denna sjömanscorps skulle i sinom tid 400 man utbildas till artillerister för sjöbefästningarna. För närvarande finnas sålunda 2 fästningsartillerikompanier, och det är afsedt att de skola blifva 4, då hela sjömanscorpsens organisation blifvit genomförd. Reservanterna hafva nu ansett, att då sjömanscorpsen ännu är under ombildning och man ännu icke vunnit tillräcklig erfarenhet om den nya organisationens användbarhet äfven för ifrågavarande ändamål, Riksdagen nu icke bör frångå det år 1887 fattade beslutet om uppsättande af de nämnda fästningsartillerikompanierna, uppgående till 400 man, som möjligen vore tillräckliga för sjöbefästningarna.

Ang. en fästningsartillericorps vid Karlskrona.
(Forts.)

Förenämnda enligt 1877 års besättningslista till sjöbefästningarnas bemanning anvisade styrka af armén har likväl numera, enligt 1890 års mobiliseringsplan, afsetts för det rörliga försvaret af öarne och landtfronten vid Oscarsvärnslinierna, och därför har Kongl. Maj:t framlagt detta förslag. Jag tror dock icke, att Riksdagen bör frångå sin förut uttalade åsigt, att, innan ytterligare anslag i detta afseende beviljas, den nya sjömanscorpsen bör vara fullt färdig, så att man kan se, huruvida dessa fästningsartillerikompanier motsvara de anspråk, man ställt på dem. Derfor anser jag, att Riksdagen icke för närvarande bör bevilja det af Kongl. Maj:t begärda belopp, som uppgår till nära 200,000 kronor.

Jag tillåter mig alltså hemställa om afslag på såväl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets förslag i denna punkt och yrkar bifall till reservanternas hemställan.

Jag vill på samma gång säga, att jag anser det hären icke kan komma att lida något synnerligt men af att en del af den i farans stund kommer att användas vid dessa fästningar; och med nutidens snabba kommunikationer böra befäl och manskap lätt kunna förflyttas dit, hvarest de bäst behöfvas. Skulle åter en fiende icke komma att rigta sitt anfall mot Karlskrona, äro ju dessa trupper obehöfliga der. Det synes mig sålunda som om hela denna fråga vore för tidigt väckt, i synnerhet som den, på sätt jag nyss nämnt, framkommit innan man fått tillräcklig erfarenhet af sjömanscorpsens verksamhet.

Jag yrkar, såsom sagdt, bifall till reservanternas hemställan.

Herr Persson i Mörarp: Jag ber endast att få instämma i såväl herr vice talmannens yttrande som i hans yrkande.

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre von Otter: Då, såsom herr vice talmannen nyss yttrade, samtliga denna kammars ledamöter af statsutskottet reserverat sig mot utskottets hemställan, hade jag åtminstone väntat, att något enda rimligt skäl skulle anförts för deras åsigt. Men icke ens det, som nyss anfördes af herr vice talmannen, kan jag tillerkänna någon betydelse. Reser-

Ang. en
fästnings-
artillericorps
vid Karls-
krona.
(Forts.)

vanterna hafva sagt, att »innan sjömanscorpsen blifvit fullständigt uppsatt och tillräcklig erfarenhet vunnits om den nya organisationens användbarhet äfven för ifrågavarande ändamål samt den länge uppskjutna viktiga frågan om landtförsvarets ordnande blifvit löst, med uppsättandet af nya trupper vid flottan bör anstå». Hvad då först beträffar erfarenheten, tror jag, att man redan vunnit tillräcklig sådan, och jag vet sannerligen icke, huru man kan begära mera erfarenhet, nota bene inom de gränser man tänkt sig. Alla de årsklasser, som beräknats att på en gång inkallas till tjänstgöring, hafva redan varit inne, och en årsklass är redan permitterad. Man har deraf funnit, att organisationen är fullt tillfredsställande. Den vidare erfarenhet man framdeles kan vinna är endast, huruvida manskapet kan komma att bestå af bättre eller sämre folk än det nuvarande, huru det kommer att uppföra sig under permissionstiden samt om de permitterade inställa sig vid upp- båd. Detta är, såvidt jag förstår, det enda som återstår att vinna erfarenhet om, men det torde icke kunna utgöra något skäl för att afslå Kongl. Maj:ts framställning. Om sjömanscorpsen består af aldrig så dåligt eller förträffligt folk, kan det väl icke heller inverka på frågan, huruvida sjöbefästningarna böra hafva nödigt befäl eller icke. För närvarande äro de i fullkomlig saknad deraf.

Hvad vidare angår reservanternas andra skäl, att, så länge frågan om landtförsvarets ordnande icke blifvit löst, det bör anstå med uppsättande af nya trupper vid flottan, så förstår jag sannerligen icke meningen dermed. Mig förefaller det som om dermed menades att, emedan landtförsvaret icke är tillfredsställande ordnad, bör man tillse, att icke heller sjöförsvaret blir det. Kan detta vara reservanternas mening? Den trupp, som vi nu hafva af fästningsartillerister, saknar helt och hållet befäl, såsom jag strax skall visa, äfven om sådant ännu finnes på papperet. Oafsedt de anförda skälens hållbarhet finnes enligt mitt förmenande också ett skäl, som är så talande för Kongl. Maj:ts proposition, att jag anser, att man icke bör tveka att bifalla densamma. Såsom vice talmannen nyss nämnde och äfven omnämnts i den kongl. propositionen, indrogs år 1872 från flottan marinregementet, bestående af 33 officerare, 33 underofficerare och 800 man. Dessa voro förlagda i Karlskrona, och deras hufvudsakliga uppgift var att i händelse af behof bemanna sjöbefästningarna, hvarjemte de uppehöll garnisonstjänstgöringen i nämnda stad. Enligt 1871 års Riksdags beslut öfverflyttades emellertid detta regemente med 1872 års ingång från sjö- till landtförsvaret för att sedermera så fort ske kunde indragas, och de medel, som derigenom blefvo disponibla, omkring 240,000 kronor, ingingo till statsverket utan något slags ersättning till sjöfästningarnas bemanning. Af det sålunda indragna anslaget begär nu Kongl. Maj:t endast att få igen högst 189,600 kronor för uppsättande af en fästningsartillericorps samt uppförande af derför erforderliga byggnader. Ett slags obetydlig ersättning för det indragna anslaget lemnades visserligen derigenom, att Kongl. Maj:t bestämde, att en mindre styrka af armén finge årligen kommanderas till Karlskrona för bestridande af garnisonstjänstgöringen, men för fästningarnas bemanning har ingenting gjorts. Det gick ganska långsamt med indragningen af det gamla marinregementet, och derfor hade man derifrån

under någon tid tillgång till befäl och underbefäl på sjöbefästningarna, men vid slutet af år 1877 ansåg Kongl. Maj:t likväl icke möjligt att längre undanhålla dessa befästningar nödigt befäl och manskap och faststälde därför för dem en besättningslista af 10 officerare, 23 underofficerare och 451 man af flottan samt 40 officerare, 106 underofficerare och 1,264 man af armén. Detta var sålunda en ganska betydlig styrka. Om således, hvad antalet beträffar, behovet kunde anses vara fullt tillfredsstäldt, var detta beklagligtvis icke förhållandet i afseende å denna personals lämplighet för det afsedda ändamålet. Hela kontingenten från armén skulle nemligen uteslutande bestå af infanterister, hvilka först vid behof skulle inkallas och handtera kanoner, som de icke sett förut, om de ens sett en fästning. Herrarne kunna lätt tänka sig, om det är lämpligt att låta en så dyr materiel skötas på detta sätt; karlarne må för öfrigt vara hur utmärkta som helst, men för att kunna handtera detta vapen måste de hafva öfning deri. Den år 1878 tillsatta försvarskomitén yttrade också, att det icke kunde vara lämpligt att sätta infanterister till att sköta kanoner på fästningarna, och den föreslog därför uppsättande af en särskild artilleri-corps för dessa befästningar, hvilken corps skulle bestå af 48 officerare, 57 underofficerare, 806 konstaplar och stammanskap samt 1,758 man beväring, d. v. s. till hopa 2,669 man. Deraf blef emellertid ingenting; det fortgick på det gamla viset, så att man endast hade förenämnda infanteritrupp för att stödja den lilla kontingenten från flottan. Så fick det gå ända till 1890 års slut, då på grund af en annan komités, den s. k. neutralitetskomiténs förslag det beslutades, att kontingenten från armén skulle i stället för att tjenstgöra å sjöbefästningarna försvara öarne, som nödvändigt måste skyddas för att fästningarna skulle kunna hålla sig samt öfverlemna försvaret af dessa senare åt flottan. Men huru skall flottan kunna göra detta med det ringa antal befäl, underbefäl och manskap, som den nu har enligt 1887 års bestämmelser. Hvad i öfrigt flottan beträffar, ber jag i sammanhang härmed få nämna, att enligt mobiliseringsplanen skulle det för fartygens bemanning, tjenstgöringen å varfven samt vid flottans stationer erfordras 394 officerare, 1,157 underofficerare och underofficerskorporaler samt 6,352 man. Till fyllande af detta behof hafva vi visserligen 160 officerare på aktiva staten, hvartill komma ytterligare 15 i den mån officerscorpens tillökning kommer att genomföras. Vidare hafva vi 98 officerare på reservstaterna, men af dessa äro ett stort antal redan på pensionsstat, och bland dem finnas till och med 70- och 80-åringar. Huru långt man skulle kunna komma dermed, det kunna herrarne nog förstå, helst ändock en brist af 136 officerare kvarstår.

På underbefäl är äfven en mycket stor brist.

För att fylla denna brist på befäl och underbefäl måste man taga i anspråk äfven värnpliktige sjökaptener och styrmän — samt de högsta klassernas sjökadetter. På så sätt har man verkligen lyckats att fylla bristen och dessutom fått 14 officerare öfver. Men härvid är att märka, att man icke beräknat något befäl eller underbefäl till sjöfästningarnas bemanning, hvartill dock, enligt berörda mobiliseringsplan, skulle erfordras 49 officerare och 138 underofficerare, likasom icke heller någon

*Ang. en
fästnings-
artilleri-corps
vid Karls-
krona.
(Forts.)*

Ang. en
fästnings-
artillericorps
vid Karls-
krona.
(Forts.)

reserv för sjuka eller af annan anledning uteblifvande tagits med i beräkningen.

Hvad nu beträffar manskapet, så kunde det nog vara tillfredsställande, om icke äfven här vid lag finnes ett litet *men*. Riksdagen beslöt förra året, att Kongl. Maj:t skulle ega rätt att ärligen inkalla ett visst antal värnpligtige till sjöfästningarna för att der utbildas till fästningstjenst; och detta var nog godt och väl, men Riksdagen lemnade inga medel för ändamålet. Nu är det visserligen sant, att anslaget till sjöbeväringens öfningar är ett förslagsanslag och att Kongl. Maj:t således kunnat öfverskrida detsamma för att få medel till manskapets aflöning och beklädnad, men manskapet måste också hafva tak öfver hufvudet, och för detta behofs fyllande funnos inga medel. Det skulle ju möjligen äfven kunnat gå för sig utan anmärkning att förlägga några fartyg till sjöfästningarna och der inlogera manskapet, men en sådan anordning hade blifvit så dyr, att jag icke ansett mig kunna tillstyrka densamma, oafsedt om den blifvit föremål för anmärkning eller icke. Jag antager nemligen, att de kostnader, som derutaf blifvit en följd, skulle på två år hafva uppgått till sådana belopp, att man dermed kunnat utföra de byggnadsarbeten, som i nästa punkt blifvit föreslagna, och under sådana förhållanden ansåg jag det vara mycket illa hushålladt att använda fartyg för det ifrågavarande ändamålet.

Då sålunda Karlskrona sjöfästningar sakna en tillräckligt utbildad artilleribemanning, har jag ansett det vara af behovet högeligen påkalladt, att en fästningsartillericorps med egen befäls- och underbefälskader uppsattes. På grund deraf har jag från öfverkommendanten i Karlskrona infordrat förslag på det antal befäl och underbefäl, som ansågs oundgängligen nödigt, särskildt under fred för manskapets utbildning och särskildt under krig, och det är dessa tvenne förslag, som ligga till grund för den nu förevarande kongl. propositionen.

Jag skall icke vidare upptaga herrarnes tid med denna fråga, hvars utgång inom denna kammarare synes vara på förhand gifven; men då det måhända finnes åtskilliga af kammarens ledamöter, hvilka icke satt sig tillräckligt in i frågan, ber jag att få fästa deras uppmärksamhet derpå, att ett afslag här vid lag innebär ingenting mer och ingenting mindre, än att våra viktiga sjöfästningar vid flottans hufvudstation med sina öfver ett hundra kanoner, hvilka fästningar kostat så många millioner och som nu först börjat komma i försvarsenligt skick, helt och hållet äro i saknad af nödig bemanning. Om — hvilket Gud förbjude — ofredens dagar en gång skulle komma, så är denna vår viktigaste hamn lemnad utan nödigt försvar. Och hvems är då felet? Nationen skall skylla på regeringen, men det är emot en sådan uppfattning jag velat till protokollet reservera mig. Det är Riksdagen ensam, som bär skulden. Och hvarje ledamot, som med sin röst bidrager till det nu föreliggande förslaget förkastande, ådrager sig därför enligt min tanke ett drygt ansvar.

Herr Mankell. Till de skäl, som af reservanterna inom utskottet blifvit anförda mot bifall till den kongl. propositionen, ber jag att få foga följande.

Då Kongl. Maj:t till 1887 års Riksdag framlade förslag om båtsmanscorpens ombildning till en sjömanscorps på 4,000 man, inbegreps i densamma äfven 400 artillerister för bemanning af sjöfästningarne utanför Karlskrona. Kongl. Maj:t fick då allt hvad han begärde, både anslag och manskap, och har dessutom sedermera fått en ökad dispositionsrätt öfver officerscorpens, hvarigenom behovet af officerare synes mer än tillräckligt tillgodosedt.

Sedan dess hafva blott 5 år förflutit, men icke desto mindre kommer Kongl. Maj:t nu med en ytterligare efterräkning. Det är fråga om att utvidga nämnda styrka af 400 artillerister till en så kallad corps, men till en corps, som i sjelfva verket har mycken likhet med ett litet regemente. Den skulle nemligen komma att hafva icke mindre än 3 regementsofficerare, nemligen 1 öfverste, 1 öfverstlöjtnant och 1 major, allt förutom ökad manskap och 500 man beväring, som särskildt skulle inkallas och exerceras.

Hvadan detta? Jag har med mycken uppmärksamhet genomläst den motivering herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet anfört till statsrådsprotokollet för denna anslagsfordran och som han äfven nu här i kammaren till större delen upprepat. Men jag har det oakadt icke kunnat inse anslagets behöflighet. Tvärt om har det förefallit mig, som om man användt oändlig möda att bevisa något, som i sjelfva verket varit svårt att bevisa. Det enda jag kunnat upptäcka, som haft en aflägsen likhet med ett skäl, är omnämmandet af en mobiliseringsplan, som lär hafva blifvit uppgjord 1890, men om hvars beskaffenhet man icke får veta någonting annat, än blott en antydning derom, att i följd af densamma åtskilligt manskap från armén skulle undanryckas sjöfästningarna för att användas till det så kallade rörliga försvaret på öarne. Deremot finnes ingenting anfördt ur denna mobiliseringsplan, som talar för en ökning af artilleriet på ifrågasvarande sjöfästningar. Och det vill synas mig vara så mycket mindre skäl att göra en sådan ökning, som föregående års Riksdag afslog det då väckta förslaget om anslag till särskilda skansar på öarne, hvilka skansar, om de kommit till stånd, möjligen skulle hafva nödvändiggjort en tillökning af artilleriet på fästningarna.

Det nu föreliggande förslaget gifver en osökt anledning att framställa den frågan, hvarför artilleriet på sjöfästningarna utanför Karlskrona egentligen skall räknas till sjöförsvaret och icke till landtförsvaret? Med samma skäl kunde ju fordras att artilleriet på Vaxholms fästning och dess tillhörande befästningar skulle räknas till landtförsvaret. Likaså artilleriet på de af mig flere gånger förordade befästningarna till spärrande af inloppet till Göteborg, hvilka väl en gång skola blifva en verklighet. Det enklaste och naturligaste vore väl, att allt rikets fästningsartilleri formerades på ett regemente med särskilda afdelningar för de särskilda fästningarna, hvilket tillhörde landtförsvaret.

Den föreliggande frågan synes mig utgöra ett ytterligare bevis för nödvändigheten af landt- och sjöförsvarsdepartementens sammanslående, till förekommande af obehöfliga slitningar och öfverflödiga organisationer.

Slutligen ber jag få påpeka, att här icke endast är fråga om ett anslag af 189,600 kronor till förökande af redan befintligt artilleri,

Ang. en
fästnings-
artillericorps
vid Karls-
krona.
(Forts.)

utan äfven om dels ett anslag af 67,500 kronor till uppförande af exercishus och ekonomibyggnader å Kungsholms fästning och vestra Hästholmen, samt dels ett anslag af 46,000 kronor till sängservis och beklädnad åt den inkallade beväringen. Den summa, hvarom är fråga, uppgår således i sjelfva verket till mer än 300,000 kronor. Vål vore emellertid, om man kunde vara säker att dermed vore nog. Men ingen visshet förefinnes om, att Kongl. Maj:t ej om några år kommer med en ny efterräkning, så att den nu ifrågasatta artillericorpsen kommer att ökas till ett regemente. Antydningar derom finnas också i motiveringen till statsrådsprotokollet. Det säges nemligen deri, att den år 1878 tillsatta komitén för uppgörande af befästningsplan för Karlskrona föreslagit uppsättandet af en särskild artillericorps af 48 officerare, 57 underofficerare, 806 konstaplar och stamartillerister jemte 1,758 man beväring, således ett starkt regemente. Men jag vill då fråga: när Vaxholm och dess vidlyftiga befästningar kan nöja sig med en bataljon och likaså Karlsborgs fästning med en bataljon, hvarför skola då befästningarna vid Karlskrona, hvilka jag mycket väl känner till och hvilka ingalunda äro så vidlyftiga, behöfva en större artilleristyrka? Jo, naturligtvis emedan Karlskrona är favoritfästningen. Fastän densamma icke uppfyller något strategiskt ändamål och egentligen blott finnes till för att försvara en flotta, som vi icke ega och aldrig skola få, försöker man dock till dess förstärkande af Riksdagen pina ut så stora anslag som möjligt, och detta fastän den i krig kommer att erfordra en betydande besättningsstyrka, hvilken i farans stund måste undandragas landets öfriga försvar.

Man har vid denna riksdag talat om okynnestullar. Jag vill icke sätta denna anslagsfordran i alldeles samma kategori. Men nog förefaller det mig, som om gränsen vore mycket hårfin. Af alla de anslagsfordringar, som vid denna riksdag framkommit och af hvilka många varit af den beskaffenhet, att man kunnat hysa berättigadt tvifvel om deras befogenhet, är denna enligt mitt förmenande säkerligen den minst befogade.

Jag yrkar därför med godt samvete afslag å såväl Kongl. Maj:ts proposition, som utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Herr Andersson i Högkil: Herr statsrådet och chefen för sjöförsvardepartementet nämnde, att marinregementet år 1871 frångogs sjöförsvaret och i stället öfverfördes till landförsvaret. Jag ber med anledning deraf få erinra derom, att då 1871 års Riksdag beslöt marinregementets öfverflyttande till landförsvaret, så skedde detta på grund af en kongl. proposition och emedan dåvarande chefen för sjöförsvardsdepartementet förklarade att marinregementet var obefögligt för flottan. Herr statsrådet yttrade vidare att man nu vore i fullkomlig saknad af befäl på sjöfästningarna vid Karlskrona. Detta tyckes stå i ett visst sammanhang med hvad som yttras i Kongl. Maj:ts proposition. Der talas om, att den styrka af armén, som enligt 1877 års krigsbesättningslista bestämdes för sjöbefästningarnas bemanning, numera måste anses olämplig för betjenande af den nya artillerimaterielen, och det tillägges vidare, att den är olämplig i än högre grad än flottans befäl, underbefäl och manskap. Således är flottans

befäl, underbefäl och manskap också olämpligt, ehuru icke i så hög grad, som den styrka, som är tagen från armén. Om det nu förhåller sig på detta sätt — och man kan väl icke gerna hysa något tvifvel derom, då det uppgifves i Kongl. Maj:ts proposition, och då vi nyss hört ett uttalande i samma riktning från statsrådsbänken — så tror jag orsaken till detta tillstånd icke vara att söka hos Riksdagen; utan detta hör då andra magter till. Riksdagen beviljade hvad Kongl. Maj:t i detta hänseende äskade år 1871, då det var fråga om marinregementet, och man har ju erhållit upplysning om, att Kongl. Maj:t redan år 1872 för att lemna ersättning åt sjöförsvaret vidtagit åtskilliga åtgärder, som närmare omförmålas i Kongl. Maj:ts proposition. Riksdagen beviljade vidare hvad Kongl. Maj:t äskade år 1887, så väl i fråga om den nya sjömanscorpsen, som i fråga om de två fästningsartillerikompanierna. Om det nu, såsom det här heter, förhåller sig så, att vi för närvarande äro i fullkomlig saknad af befall och att vi icke ega folk, som är lämpligt och dugligt att betjena den dyrbara fästningsartilleriematerielen, som vi under de senare åren med så stora ansträngningar hafva förskaffat oss, hvilken uppfattning skall man då, herr talman, få af ledningen af vårt sjöförsvaret? Icke lär den uppfattningen blifva sådan, att man derutaf blir synnerligen hågad att bevilja nya och ökade anslag till sjöförsvaret.

Ser man nu på utskottets kläm i denna punkt, så skall man finna, att den i sitt slag också är märklig. Den är dikterad af Första Kammarens ledamöter i statsutskottet med tillhjälp af den förseglade sedeln och visar, att Första Kammarens ledamöter i statsutskottet beträffande denna punkt varit mera kungliga än Kongl. Maj:t sjelf. Kongl. Maj:t har begärt ett förslagsanslag på 189,600 kronor *högst*, men utskottet eller, rättare sagdt, Första Kammarens ledamöter i utskottet tillstyrka i stället ett reservationsanslag. Kongl. Maj:t begär att utaf dessa 189,600 kronor få taga, hvad som verkligen behöfs för det ifrågavarande ändamålet, ifall Riksdagen bifaller framställningen i denna punkt, men att hvad som blir öfver skall få återgå till statsverket. »Nej», säger Första Kammarens ledamöter i utskottet, »var så god, tag hela beloppet; vi vilja ingenting ha tillbaka». De af herrarne, som tänkt sig in i förhållandet, torde medgifva svårigheten dels af att få detta anslag förändradt, dels att, ifall reservationer uppkomma, återfå dessa till statsverket. Detta kan endast ske genom kamrarnes samstämmiga beslut, men om kamrarne i sådant fall besluta olika, kan frågan icke afgöras genom gemensam votering, och följaktligen är det omöjligt för Andra Kammaren att få ett ord med i laget, i fall några reservationer uppstå.

Det är också märkvärdigt, att man här velat tillstyrka ett reservationsanslag, helst då Kongl. Maj:t sjelf i motiveringen för denna sak har sagt, att det är meningen att framdeles, sedan artillericorpsen blifvit organiserad, fördela anslaget på olika ordinarie förutvarande anslagstitlar.

När beslut år 1887 fattades om den nya sjömanscorpsen, bestämdes också, att organisationen derutaf skulle genomföras på 8 år. Den kan således efter mitt förmenande icke ännu vara genomförd, och därför

Ang. en
fästnings-
artillericorps
vid Karls-
krona.
(Forts.)

Ang. en
fästnings-
artillericorps
vid Karls-
krona.
(Forts.)

synes det mig, att man bör se tiden an, till dess denna organisation blifvit fullt genomförd.

På grund af hvad jag här anfört ber jag att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den af mig och af öfriga ledamöter från Andra Kammaren afgifna reservationen.

Herr vice talmannen Danielson: Jag har begärt ordet med anledning af herr statsrådets och chefens för sjöförsvarsdepartementet anförande, då han yttrade några varma ord om, att det icke vore regeringens fel, om vi i nödens stund stå här hjälplösa. Jag får uttala som min mening, att det icke heller är Riksdagens fel, ty vi minnas alla, såsom ock här blifvit framhållet, sedan jag begärde ordet, att flottans personal år 1887 ordnades i syfte, att vi skulle få en fullständig reform i frågan. Sjöbefästningarna funnos väl till då lika väl som nu, och det ligger icke mer än 4 år emellan. Om Kongl. Maj:t icke då tänkte på denna omständighet, så är det icke Riksdagens fel. Då var det allmänt känt och allmänt sagdt, att sjöbefästningarna skulle bemannas från hären, och i öfverensstämmelse härmed ordnades sjömanscorpsen. Jag hemställer nu, om det är Riksdagens fel, om Kongl. Maj:t först nu, 4 år efteråt, kommit att tänka på, att det råder brist i afseende på befästningarnas bemanning. Jag föreställer mig nemligen, att när förslag till en så genomgripande reform framlägges, Kongl. Maj:t skall egna all möjlig omsorg åt en sådan reform, vilkoren derför och verkan af reformen i dess helhet, på det att sjöförsvaret måtte bli fullt betryggande. Det förestälde jag mig också, att Kongl. Maj:t hade gjort, då vi löste denna fråga. Nu kan man emellertid här se, att Kongl. Maj:t har ändrat mobiliseringsplanen år 1890. Detta är väl hela affären, hvarför man nu kommer och säger, att armén icke har råd att vara af med det manskap, som skulle erfordras för sjöbefästningarnas bemanning. Men hvad rå vi för det? Nästa år kommer man kanske med en ny mobiliseringsplan, och då upprepas åter samma förhållande. Jag kan icke finna det skäligt, att Riksdagen på detta sätt skall följa med, allt efter som Kongl. Maj:t ändrar åsigt från det ena året till det andra, utan om man ordnat denna sak med syfte, att hären skall bemanna dessa befästningar, så tycker jag, att Riksdagen icke gjort sig skyldig till något fel i detta fall. Det var detta jag velat tillägga såsom en gensaga mot den uppfattningen, att vi egentligen skulle ha frångått någonting, som skulle kunna anses som en konsekvens af våra beslut, då vi följde Kongl. Maj:ts framställningar, ty när vi så gjorde, gjorde vi det med tillit till att frågan skulle på en gång ordnas, då ju dessa sjöbefästningar, som jag nämnt, funnos till för 4 år sedan lika väl som nu. Jag håller före, att vi böra upprätthålla Riksdagens beslut och upprätthålla helgden af detta beslut. Vi böra väl också först öfvertyga oss om, huruvida denna sjömanscorps och dessa artillerikompanier, som vi då förskaffade oss, verkligen komma att motsvara hvad Kongl. Maj:t och Riksdagen då afsågo, och icke, förrän vi vunnit denna erfarenhet, gifva oss in på att bevilja anslag till nya sådana värfvade corps.

Dessa skäl har jag velat tillägga och anföra för mitt yrkande.

Häruti instämde herr *Olsson* från Stockholm.

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre von Otter: Herr talman, mine herrar! Ifrån flera olika håll har här talats om, att 1887 års Riksdag beviljade allt hvad Kongl. Maj:t i förvarande fall begärde. Jag erkänner villigt, att så var förhållandet; men jag ber också att få nämna, att då fans det en fulltalig besättning för sjöbefästningarna. Man hade der dessa 40 officerare jemte underbefäl och manskap från armén, och så länge de funnos der, kunde ju icke något rimligt skäl förefinnas — åtminstone från min synpunkt — att ifrågasätta en tillökning i antalet befäl och underbefäl eller komma fram och begära, att man skulle borttaga hela denna kontingent och i stället sätta dit en särskild corps; men då nu borttagningen har skett, kan jag omöjligen hjälpa att en betänklig brist uppkommit.

Herr Mankell talade om, att han icke fått del af mobiliseringsplanen. Så vidt jag vet, är den icke heller afsedd för allmänheten, utan meningen är, att den skall hemlighållas. Detta är således skälet till, att han icke kan ha reda på den. Den är, som nämndes, grundad på förslag af en särskild komité, som ock på det allra bestämdaste uttalat som sin åsigt, att icke en infanteritrupp kunde vara tjenlig att försvara sjöbefästningarna, utan att infanteritrupporna i stället behövas på andra ställen, likaledes för försvar. I öfrigt ber jag att för en enda gång få instämna med herr Mankell deruti, att jag tror, att det skulle vara mycket fördelaktigt, om sjöbefästningarna komme under landtförsvaret. Det är min verkliga åsigt. Skälet, hvarför så icke har skett, ligger deruti, att högsta kommenderande befälhafvaren vid flottans station skulle ha ett visst kommando öfver dem eller åtminstone bli en mellanhand under högste befälhafvaren, och fästningarna skulle således på visst sätt komma att lyda under hans kommando. Frågan har varit på tal flera gånger, men man har emellertid ansett sig böra bibehålla dem under sjöförsvaret.

Det är nog mycket möjligt, att i framtiden nya anslag till sjöförsvaret komma att äskas. Jag tycker emellertid, att jag i det fallet verkligen varit så måttlig, som någon kunnat vara, och icke gjort några framställningar i detta fall, utöfver hvad som varit absolut nödvändigt.

Flere af herrarne hafva ansett, att man icke bör bevilja något anslag till befäl och underbefäl, men icke sagt, huru befästningarna skola försvaras. Är det verkligen reservanternas mening, att portarne skola stå öppna? Det är ju klart, att en styrka på 400 man icke är tillräcklig. Der finnas såsom jag redan förut nämnt öfver 100 kanoner; och oafsedt den totala bristen på befäl och underbefäl, motsvara nu befintliga fästningskompanier endast en fjerdedel eller femtedel af behöfligt manskap. Skälet hvarför man har större behof af befäl och manskap för Karlskrona befästningar än för Oscar-Fredriksborg—Vaxholm, är att verken äro större, ligga mera spridda och ha större bestyckning.

Herr von Friesen: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet började sitt anförande med att säga, att reservanterna inom statsutskottet icke anført något »rimligt» skäl för

Ang. en
fästnings-
artillericorps
vid Karls-
krona.
(Forts.)

Ang. en
fästnings-
artillericorps
vid Karls-
krona.
(Forts.)

sitt afslagsyrkande. Då således herr statsrådet intagit en dylik djerf position gent emot reservanterna och ryckt fram med sitt tunga artilleri emot dem, så kan han icke vänta annat än att reservanterna på ett lika djerft sätt skola svara. Det är en mycket svår beskyllning, han framkastat, äfven om den gälde gamla män i allmänhet, den nemligen att de icke anfört något »rimligt» skäl, och ännu svårare är den beskyllningen, då den framkastas mot sådana personer, som dock erhållit det förtroendet att vara ledamöter af Riksdagens Andra Kammare, för att nu icke tala om, att de tillika äro ledamöter af statsutskottet.

Men ännu — jag utelemnar ordet, herr talman — är det, om, då man säger, att icke något »rimligt» skäl blifvit framdraget, man underlåter att anföra bevis för, att så verklig är förhållandet.

Det första skälet, som anförts af reservanterna mot det framställda förslaget, är att sjömanscorpsens organisation ännu icke blifvit fullbordad. Detta är, så vidt jag vet, icke bestridt, och hvilket inflytande fullbildandet af sjömanscorpsen kan ha på de olika delarne af flottan, torde icke vara lätt att nu förutse. När förslaget om den nya sjömanscorpsen år 1887 framställdes, antog statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet, att den skulle kunna lemna tillräcklig bemanning för sjöbefästningarna vid Karlskrona. Är det då icke »rimligt» att antaga, att när den blir färdig, den skall räcka till äfven för dessa befästningars bemanning?

Det har också anförts af reservanterna, att detta förslag står i sammanhang med landtförsvarets organisation. Äfven detta skäl påstod herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet icke vara »rimligt». Han har dock sjelf visat, att det är en åtgärd just inom landtförsvaret, som nu har föranledt Kongl. Maj:t att komma fram med denna proposition. Huru man efter detta rimligtvis kan påstå, att detta förslag icke står i sammanhang med landtförsvarets organisation, kan jag icke fatta; ty om det är föranledt af en åtgärd vidtagen inom landtförsvaret, så måtte det väl stå i sammanhang med landtförsvarets organisation. Jag vädjar till kammarens ledamöter, hvilketdera påståendet är rimligare.

För öfrigt bör man vara mycket betänksam, när man går in på denna fråga; denna betänksamhet finner utan tvifvel sin fulla motivering, om man läser det yttrande, som rörande saken afgafs till statsrådsprotokollet vid 1887 års riksdag. Der heter det uttryckligen, på tal om det för sjöfästningarnas vid Karlskrona bemanning erforderliga manskap, att detta manskap borde vara en del utaf den då föreslagna — sedermera bildade — sjömanscorpsen. Vidare heter det att statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet icke ansett något manskap från den fasta stammen särskildt behöfva afses för sjöfästningarna, »enär nödigt antal underofficerskorporaler och öfriga första klassens förhandsmän för fästningskompanierna kunna erhållas från matroskompaniernas fasta stammanskap, artilleristafdelningen».

Om man vid 1887 års riksdag läste detta, hade man icke då den öfvertygelsen, att genom det förslag, som då var framlagt, en tillräcklig bemanning för sjöbefästningarna skulle vinnas? Och var icke det förnämsta skälet till framgång af Kongl. Maj:ts förslag om sjömanscorpsens bildande till 1887 års Riksdag det, att kostnaderna för den nya

sjömanscorpsen ungefär jemt betäcktes af afgifterna för de vakanta rotarne? Hade man vetat att de beräknade afgifterna från de vakanta rotarne skulle behöfva öfverskridas med inemot 200,000 kronor, är det då säkert att man skulle hafva bifallit Kongl. Maj:ts förslag? Fördes då icke Riksdagen in i en fälla, om den utaf ordalydelsen i Kongl. Maj:ts proposition ovilkorligen måste få den uppfattningen, att de ifrågavarande behofven skulle komma att tillgodoses utan ytterligare utgifter för statsverket, och på den grund gick med på den nya sjömanscorpsen, men den nu, fyra år derefter, tvingas att ytterligare bevilja 200,000 kronor? Och det är att märka, herr talman, icke för något nytt tillkommet ändamål, utan för ett ändamål, som redan var i detta statsrådsprotokoll afsedt.

*Ang. en
fästnings-
artillericorps
vid Karls-
krona.
(Forts.)*

Herr talman! Jag anhåller om bifall till den reservation, som är fogad vid detta betänkande.

Herr Svensson från Karlskrona: Herr talman, mine herrar! Vid det kompakta motstånd, som den kongl. propositionen rönt från Andra Kammarens statsutskottsledamöter, torde det vara mycket vanskligt att inför denna kammare uppträda och yrka bifall till statskottets förslag. Men jag skall likväl göra det, herr talman, göra det därför, att jag är lifligt öfvertygad att denna fästningsartillericorps är nödvändig. Vi ha dessa dyrbara fästningar vid Karlskrona, hvilka äro bestyckade med nya, tidsenliga kanoner, och till hvilka fästningar Riksdagen i fjor lemnade ytterligare anslag till nya kanoner. Jag tror icke man kan tänka sig att infanteriofficerare och underofficerare från infanteriet kunna vara lämplige att instruera manskapet i handterandet och vården af dessa dyrbara pjäser. Vi hafva visserligen för närvarande befäl och underbefäl från flottan till det ändamålet. Men detta befäl och underbefäl är nödvändigt på andra håll. Vi hafva, som herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet nyss visade, icke tillräckligt befäl och än mindre underbefäl för bemanningen af våra fartyg och för den tjenstgöring som vid stationernas etablissement erfordras. Det är därför som jag icke kan påtaga mig ansvaret att med min röst bidraga till afslag å föreliggande fråga.

Den förste talaren, som yttrade sig från stockholmsbänken, påpekade, hurusom vi alltid varit med om att bevilja anslag till dyrbara befästningar vid Karlskrona, därför att Karlskrona vore favoritfästningen. Detta gjorde vi, sade han, för att försvara den flotta, som vi icke ha och som vi kanske aldrig komma att ega. — Jag tror visst icke att fästningarna äro anlagda för att försvara fartygen utan för att försvara de dyrbara etablissement, som förefinnas vid Karlskrona, och hvilka äro nödvändiga för vår flottas bestånd. Jag är i motsats till den ärade talaren öfvertygad att vi skola komma att få fartyg. Men, som sagdt är, jag tror icke att fästningarna behöfvas för att försvara fartygen, utan fartygen komma nog att användas för att försvara rikets kuster.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talman till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren herr A. Perssons m. fl. i ämnet afgifua reservation.

I fråga om *mom. b)* yttrade:

Herr vice talmannen Danielson: Jag skall bedja att få yrka afslag å utskottets hemställan i detta moment.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan afslogs.

Ang. anslaget
till beklädnad
åt sjömans-
och skepps-
gosses-
corpserna.

Punkten 5.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att de besparingar, som under år 1893 kunde å reservationsanslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossecorpserna beredas, måtte, i den mån de icke erfordrades till täckande af öfverbetalningar å detta reservationsanslag, få användas till godtgörande af eller afbetalning å den brist, som å anslaget uppkommit, innan detsamma erhållit reservationsanslags natur; och hemställde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

Häremot hade reservation afgifvits af herrar *P. Andersson* i Högkil, *G. Eriksson* i Mörviken, *S. G. von Friesen* och *Ollas A. Ericsson*.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Andersson i Högkil: Riksdagen har från och med år 1886 lemnat sådant medgifvande, som här å nyo blifvit ifrågasatt, nemligen att Kongl. Maj:t skall få använda möjligen uppkommande besparingar å ifrågavarande anslag till betäckande af den brist, som uppkommit under den tid, då anslaget var ett »förslagsanslag högst». Under hela denna tid hafva dock bristerna kunnat minskas endast med följande belopp, nemligen år 1886 med 180 kronor och år 1887 med 1,716 kronor. Men efter år 1887 hafva nya brister uppkommit på reservationsanslaget, och detta befinnes vid 1890 års slut vara öfverskridet med mera än 34,000 kronor. I marinförvaltningens hufvudbok för sistnämnda år finnas icke mindre än fyra särskilda konti upplagda för detta anslag. Sålunda finnes der ett konto för »förslagsanslaget, högst», der bristen å detta anslag, 14,139 kronor, fortfarande balanseras; vidare ett konto för årsanslaget, slutande med brist; ytterligare ett konto, benämndt anslagets »besparingskonto», der man aldrig haft några besparingar utan endast brister, som under föregående år uppkommit på reservationsanslaget. Vid granskningen af 1889 års räkenskaper fäste jag inom statsrevisionen uppmärksamheten på det rent af orimliga att upplägga besparingskonto, när man icke hade några besparingar. Detta tyckes hafva gjort att marinförvaltningen i 1890 års hufvudbok öppnat ytterligare ett nytt konto, ett förskottskonto, dit alla samtliga bristerna på reservationsanslaget blifvit förda.

Nu synes det mig, som om man först borde söka att kunna åstadkomma medel till betäckande af brister, som uppkommit å reservationsanslaget. De utgjorde vid 1890 års slut mera än 34,000 kronor och utgöra för närvarande 42,000 kronor. Ty anslaget är äfven under år

1891 öfverskridet. När man hunnit göra så stora besparingar, att man dermed kan betäcka bristerna på reservationsanslaget och dessutom har ytterligare besparingar för betäckande af bristen på förslagsanslaget, då, men först då, synes tiden vara inne för Kongl. Maj:t att begära Riksdagens tillstånd att få använda dessa besparingar till betäckande af bristen på förslagsanslaget. Men att Riksdagen är efter år skall besluta om användande af besparingar, som icke finnas till, och som kanske aldrig komma att finnas till, det är, efter mitt sätt att se saken, lindrigast sagdt öfverflödigt.

Saken har emellertid en annan och ännu mera beaktansvärd sida. Uti § 39 riksdagsordningen är det stadgadt, att, om af Riksdagen fastställda anslag befinnas vara öfverskridna, statsutskottet eger att vidtaga ganska allvarliga åtgärder. Nu har statsutskottet af den kongl. propositionen fått veta att sådana öfverskridanden egt rum, och jag har inom statsutskottet sökt redogöra för huru med den saken rätteligen förhåller sig samt på grund häraf yrkat, icke att statsutskottet skulle sätta i gång en så stor apparat som af nämnda paragraf kan föränledas, men att statsutskottet skulle hemställa, att Riksdagen i skrifvelse anhåller, det Kongl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för åstadkommande af jernnavigt i detta anslag och förekommande för framtiden af dylika anticipationer. Men detta mitt yrkande afslogs i statsutskottet med 14 röster mot 10. Nu är det efter mitt förmenande af synnerlig vigt, att icke Riksdagen genom att godkänna statsutskottets hemställan på samma gång indirekt godkänner att ett reservationsanslag är efter år kan få opåtaladt öfverskridas. Och detta är af dess större vigt, som samtliga reservationsanslagen på femte hufvudtiteln vid 1890 års slut befunnos öfverskridna med 347,000 kronor, hvartill kommer oredovisade förskott, så att i marinförvaltningens hufvudbok upptagas »öfverbetalningar» vid 1890 års slut till ett belopp af icke mindre än 412,000 kronor.

Jag hoppas att Riksdagen, i all synnerhet Andra Kammaren, icke skall, vare sig direkt eller indirekt, godkänna, att vederbörande på detta sätt godtyckligt rubba den af Riksdagen fastställda statsregleringen. Jag får därför anhålla om rent afslag å så väl utskottets hemställan som å Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt.

Herr *Hedin* instämde häruti.

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre von Otter: Herr talman, mine herrar! Jag vill fästa uppmärksamheten på, att beklädnadsanslaget, 287,500 kronor, är uteslutande afsedt för nya sjömanscorpsen, hvilken nu är i det allra närmaste uppsatt. — Jag talar endast om dem af corpsen, som äro i tjenstgöring. De permitterade skola naturligtvis icke beklädas af staten. — Men derjemte finnas 2,509 båtsmän, som skola beklädas i män, som de inkallas till tjenstgöring; och det är alldeles uppenbart, att hvad som är afsedt ensamt för sjömanscorpsen, icke kan räcka till att bekläda alla båtsmännen. Jag vill gerna medgifva, att försigtigheten hade bjudit, då jag år 1887 framlade organisationsförslaget, att jag då fäst något afseende äfven härvid. Men jag var då, liksom nu, fullkomligt öfvertygad om, att

Ang. anslaget till beklädnad å sjömans- och skeppsgosse-corpserna.
(Forts.)

Ang. anslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgosse-corpserna. (Forts.) beklädnadskostnaden skulle jemna ut sig så småningom, i den mån som båtsmännen afginge. Och det är alldeles uppenbart att så äfven kommer att ske, om än till en början öfverbetalning är oafvislig. Ett annat skäl, hvarför jag icke hade försigtigheten att göra hemställen om ett särskildt öfvergångsförslag, var att den anmärkningslusta, som nu på sista tiden yppat sig, icke hade börjat då. Såsom jag minnes, fans, när jag mottog chefskapet för sjöförvarsdepartementet år 1880, en brist på öfver 100,000 kronor på beklädnadsanslaget. Genom lämpliga anordningar har jag emellertid lyckats nedbringa denna brist till fjorton tusen och några hundra kronor; och jag är fullkomligt öfvertygad om, att äfven denna brist skall småningom utjemnas.

Hvad beträffar de öfriga bristerna på anslag under femte hufvudtiteln, så lära de i sinom tid komma före och behöfva därför icke nu vidröras.

Herr vice talmannen Danielson: I denna punkt har jag en annan mening än den talare, som yrkat afslag å Kongl. Maj:ts proposition, och tror att man godt kan bifalla densamma. Som herrarne se är det blott en liten brist som återstår från den tid, då anslaget ännu icke hade reservationsanslags natur. Nu är det alldeles som herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet sagt, att genom att göra mindre uppfordring af båtsmän — som egentligen icke äro till någon nytta — besparingar skulle uppkomma, och då skulle man få denna lilla brist ersatt.

Skulle nu Riksdagen afslå hvad Kongl. Maj:t begärt, så tror jag icke att man har något annat att göra än bevilja medel till att betäcka bristen, emedan regeringen för länge sedan fått décharge i dessa frågor. På annat sätt lär det väl då icke vara möjligt att komma ifrån denna brist. Men just genom att bifalla Kongl. Maj:ts förslag anser jag, att man slipper att betala beloppet, enär man kan komma ifrån det genom att göra besparingar på båtsmanshållet genom mindre utgifter för båtsmännens beklädnad m. m. Jag tror således att det är klokt att bifalla hvad utskottet i denna punkt hemställt, och anhåller jag därför om bifall till utskottets hemställan.

Herr von Friesen: Enligt min tanke borde det icke vara klandervärdt, om Riksdagen bättre än förr såge till, att grundlagens bud blefve uppfyllda, att statsregleringen icke blefve trädd vid sidan. Jag måste anse detta snarare vara något berömvärdt. Jag kan således icke gå in på den åsigt, att, då man önskar att sådana anslag, hvilka till sin natur icke kunna öfverskridas, icke heller måtte blifva öfverskridna, en sådan önskan har sin grund i någon »anmärkningslusta». Jag anser det helt enkelt vara Riksdagens pligt att tillse detta.

Hvad särskildt detta nu förevarande anslag beträffar, så yttrades i statsrådsprotokollet till 1887 års Riksdag, att då icke större antal manskap, än som för stationerna och fartygen vore erforderligt, hädanefter skulle vara i tjänstgöring, statsrådet ansett att anslagen till beklädnad och naturaunderhåll icke skulle behöfva i följd af organisationen undergå någon förhöjning. Men icke kunde man då tänka sig, att under detta yttrande skulle ligga, att vid behof det reservationsanslag,

tvärt emot ett sådant anslags natur, skulle få öfverskridas, åtminstone *Ang. anslaget till beklädnad åt sjömans- och skepps-gosse-corpserna.* tänkte jag mig icke detta, då jag vid 1887 års riksdag var med om *(Forts.)* sjömanscorpsernas ombildning.

Här är omtaladt, att besparingar skulle kunna göras genom minskad uppfordring af båtsmän. Ja väl. Men å andra sidan måste anslaget till flottans nybyggnad och underhåll i dess ställe ökas, i det behovet af daglönare vid varfven sålunda blir större. Derom är icke något att säga, ty anslaget till flottans nybyggnad och underhåll har i sjelfva verket ökats i mindre grad, än hvad enligt bil. D till femte hufvudtiteln i 1887 års statsverksproposition skulle blifva förhållandet. Jag har således ingenting att anmärka vare sig mot att antalet uppfordrade båtsmän minskas eller deremot att i stället anslaget till flottans nybyggnad och underhåll successivt ökas; men jag vill betona, att deri i sjelfva verket icke ligger någon besparing. Att säga att besparingar å beklädnadsanslaget kunna uppkomma, genom hvilka den gamla bristen kan betäckas, det är ju således på sätt och vis riktigt, ty *på det anslaget* kunna verkliga besparingar uppstå; men i det hela blir det icke någon besparing.

Det är något egendomligt att höra talas om öfverskridande af ett anslag, som kallas *förslagsanslag högst*. Detta ord *högst* må väl innebära, att det icke kan öfverskridas. För mig har detta varit tillräckligt skäl till att biträda herr Anderssons i Högkil reservation, hvartill jag anhåller att få yrka bifall.

Herr vice talmannen Danielson: Jag har begärt ordet med anledning af herr von Friesens yttrande angående de hundratusen kronor, som varit anslagna till afföning åt daglönare vid varfven, i den mån båtsmanshållet minskats. Detta står ej i något samband med nu ifrågakvarande anslag. Ty år 1887 beslöt Riksdagen bifalla Kongl. Maj:ts förslag just i det hänseendet, att ett hundra tusen kronor skulle stå till Kongl. Maj:ts förfogande att, i den mån båtsmanshållet minskades, få användas till afföning af daglönare vid varfven. Detta är ett anslag för sig. Det är nu fråga om en gammal rest, som uppkommit, innan detta anslag blef reservationsanslag. Men då vi hört nämnas från statsrådsbanken, att det genom minskad uppfordring af båtsmän är utsigt för att kunna betäcka bristen, tycker jag att det vore skäl att bifalla Kongl. Maj:ts förslag. Hvarför skulle dessa gamla båtsmän betungas med att uppkallas till tjenstgöring, då de ingenting väsentligt kunna uträtta till flottans bästa? Just denna omständighet talar för bifall till förslaget, och vill jag för min del yrka bifall till utskottets tillstyrkande hemställan.

Herr Hedin: Regeringsformen stadgar i 62 §: »Sedan statsverkets behof blifvit af Riksdagen pröfvade, ankommer det på Riksdagen att en deremot svarande bevilning sig åtaga samt tillika fastställa, huru särskilda summor deraf skola till särskilda ändamål användas och dessa summor under särskilda hufvudtitlar uti riksstaten anslå.» 65 § i samma grundlag stadgar, att dessa medel, d. v. s. de i föregående 64 § omtalade — så väl rikets ordinarie statsmedel och inkomster som hvad på sätt omfördt är under namn af extra ordinarie utlagor eller

Ang. anslaget
till beklädnad
åt sjömans-
och skepps-
gosses-
corpserna.
(Forts.)

bevillningar till statsverket af Riksdagen anslås — »må icke annorlunda användas, än fastställt blifvit; varande statsrådets ledamöter ansvarige, om de låta afvikelse derifrån ega rum utan att till protokollet föreställning deremot göra».

Huru ett öfverskridande af de af Riksdagen fastställda anslag betraktas af grundlagen inhämtas ock af 2 mom. i 39 § riksdagsordningen, der det heter: »Skulle, mot Riksdagens beslut, de till någon hufvudtitel anslagna summor befinnas dragna till andra ändamål än dem, som under samma hufvudtitel höra, eller något af Riksdagen fastställt anslag befinnas öfverskridet, skall utskottet — det är statsutskottet — hos kamrarne göra anmälan mot den embetsman, som en sådan anordning kontrasignerat, hvarefter förfares enligt 106 och 107 §§ i regeringsformen.

Öfverskridandet af ett anslag, herr talman, är alltid på samma gång en öfverträdelse af grundlagen. Det är illa, märker man nu, att Riksdagen någonsin blundar för sådana saker, men det borde kunna förlåtas Riksdagen, om den har tänkt, att Kongl. Maj:ts rådgifvare allesammans, icke ens chefen för sjöförvarsdepartementet undantagen, skulle finna sig, oafsedt alla anmärkningar och särskilda uppmaningar från Riksdagen, vara förpligtade att efterkomma grundlagens bud. Nu finner man, att han ansett det vara alldeles oskadligt att öfverskrida statsanslagen och på samma gång öfverträda grundlagen därför, att han icke hade auing förr om den »anmärkningslusta», som på sista tiden uppkommit. Det är ett märkligt erkännande. För öfrigt vill jag tillägga, att för öfverträdelser af grundlagen kunna icke anföras *antagliga skäl*; man må kalla dem ursäkter. Om Riksdagen så låter leka med sig, är det icke mycket bevändt med dess budgetsamt, icke mycket bevändt med den politiska samt, som af budgetsamtet beror.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Chefen för sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet friherre von Otter: Jag vill blott såsom ett svar på den nästföregående talarens anförande yttra ett par ord.

Kongl. Maj:t har år efter år just på det skäl, att det under vissa förhållanden varit alldeles omöjligt att hålla beklädnadsanslaget inom behöriga gränser, föreslagit att det skulle erhålla reservationsanslags natur; men Riksdagen afslog detta gång på gång. Jag frågar: när det icke finnes tillräckligt med penningar, skall man då låta folket gå oklädt — eller hvad skall man göra? Jag skulle visserligen begära förhöjning i anslaget, om jag trodde, att det vore behöfligt. Men jag anser, såsom jag yttrat redan förut, att detta ej är af nöden, emedan, sedan organisationen genomförts, anslaget utan tvifvel skall visa sig fullt tillräckligt.

Herr Hedin: Det finnes ett suveränt medel i detta fall, och det är att rätta mun efter matsäcken, att icke använda mera folk, än man har råd att aflöna. Huru mycket penningar, man har att disponera, det får man se efter i budgeten, hvarefter man sedermera får se till, hur långt de räcka till.

Herr vice talmannen Danielson: Jag ber om ursäkt, att jag å nyo tager till orda. — Jag vill icke kasta mig in i denna konstitutionella dispyt, som här pågått, utan endast påpeka, att vi under fyra eller fem riksdagar haft samma hemställan före. Frågan är således nu icke ny, ty den har, som sagdt, återkommit år efter år till Riksdagen, och Riksdagen har för hvarje gång medgifvit, att besparingarna å anslaget skulle få användas till betäckande af den brist, som å anslaget uppkommit och nu är 14,139 kronor 68 öre.

Ang. anslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgosse-corpserna.
(Forts.)

Jag har blott velat meddela denna upplysning, på det att ingen måtte tro, att här föreligger något nytt.

Chefen för sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet friherre von Otter: Med afseende å den af herr Hedin förordade radikalkuren ber jag få nämna, att det finnes en faststald tur- och uppfodringsrulla, enligt hvilken båtsmännen skola uppfodras i och för deras utbildning, och flottans öfriga manskap kan icke försättas ur tjenstgöring. Det har också uppfodrats ett bestämdt antal båtsmän under den gamla tiden. Men som förhållandena nu äro, så kan man göra såsom herr Hedin föreslagit, och det torde väl äfven komma att ske framdeles.

Herr Hedin: Med anledning af hvad vice talmannen nyss anförde vill jag säga, att det väl knappast finnes några andra än de, som blott varit med de sista riksdagarne, hvilka icke förut veta, oberoende af hans upplysning, att fråga om oregelbundenheter i femte hufvudtiteln visst icke är något nytt. De äro, såsom här om dagen äfven en ledamot från Första Kammaren erkände i ett af Riksdagens utskott, *kroniska*. Och de äro så kroniska, dessa oregelbundenheter, att de gå tillbaka åtminstone till första tiden af min riksdagsmannaverksamhet. Jag har minne af dem från statsrevisionen under de första åren på 1870-talet. — Vi veta sålunda, att saken icke är ny, men att detta skulle innebära något ursäkt, det är något, som jag icke förmår inse.

Herr Andersson i Högkil: Man kan ju hafva olika åsikter om samma sak. För min del har jag i denna fråga en åsigt, som står i uppenbar strid mot den, som nyss uttalades från statsrådsbänken. Det är icke de orsaker, som af statsrådet omnämndes, hvilka här äro bestämmande, utan det är många andra faktorer, som dervid medverkat. Talet om anmärkningslusta är enligt mitt förmenande ett synnerligen klenk skäl att anföra under sådana omständigheter, och det är ännu klenare, när det anföres från statsrådsbänken.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Herr talman gaf, enligt de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå; och fann herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering begärdes, i följd hvaraf nu skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i 5:e punkten af dess utlåtande n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit nämnda hemställan.

Voteringen visade 99 ja mot 86 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkten 7.

Bifölls.

Punkterna 8 och 9.

Lades till handlingarna.

Punkten 10.

*Ang. anslaget
till sjökarte-
verket.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att reservationsanslaget till sjökarte-
verket, nu 60,000 kronor, måtte höjas med 10,000 kronor till 70,000
kronor.

Utskottet hemställde emellertid, att, med afslag å Kongl. Maj:ts
förevarande framställning, anslaget till sjökarteverket måtte i 1893 års
riksstat uppföras med oförändradt belopp af 60,000 kronor.

I fråga härom anförde:

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre von
Otter: Såsom herrarne finna af statsrådsprotokollet äro de reserverade
behållningarna å detta anslag nästan alldeles uttömda, och att icke
redan i år uppstått brist har berott derpå, att mätningförrättarnes
antal minskats, att expeditionen förkortats samt en del ganska nödiga
reparationsarbeten uppskjutits. Att det förut kunnat uppstå några
reserverade behållningar å det ifrågavarande anslaget kommer sig
deraf, att under år 1885 inställdes mätningarna till följd af dåvarande
stora rustningar helt och hållet, hvarigenom en betydande behållning
uppstod, med hvilken man under de senare åren kunnat reda sig.
Hädanefter, då några besparingar icke vidare finnas att tillgå, blir det
omöjligt att kunna fortgå såsom hittills med mätningen, så framt icke
Riksdagen beviljar den af Kongl. Maj:t begärda ökningen i anslaget.

Såsom i utskottsbetänkandet är nämndt, äro sjökorten öfver större delen af Bottniska viken mindre tillförlitliga. Vid de mätningar, som tid efter annan här blifvit gjorda, hafva en massa grund, som förut icke funnits upptagna på kartorna, blifvit upptäckta. En mängd grundstötningar hafva också der årligen förekommit, hvilka hvar för sig i medeltal kostat mera penningar, än det nu är fråga om. Hvad som äfven i hög grad talar för nödvändigheten af anslaget höjande är, att sjömättingsfartygen äro i det tillstånd i afseende å maskiner och pannor m. m., att de ovilkorligen måste undergå stora reparationer, hvilka icke kunna verkställas med mindre än att den begärda ökningen i anslaget beviljas, eller ett och annat års mätningar helt och hållet inställas. Redan innevarande år har den ändring gjorts i afseende å dessa expeditioner, att i stället för två större fartyg har nu endast ett skickats ut, hvarjemte mättingsförrättarnes antal minskats från åtta till fem. På detta sätt har det hittills varit möjligt att hålla sig inom anslagets gränser. Men jag hemställer i sjöfartens intresse, om det nu icke vore skäl att bevilja dessa af Kongl. Maj:t här begärda 10,000 kronor såsom ökning i anslaget. Mätningarna hafva nu pågått i många år. Norrifrån har man hunnit till Kalix eller litet söder derom, söderut från Öregrund till Gefle. Allt det andra är ännu icke kontrollmätt, hvartill än torde erfordras flera tiotal år. De sjökort, som nu finnas öfver Bottniska viken, äro upprättade i början af detta århundrade, hvarför man icke kan vänta, att de skola vara så synnerligen tillförlitliga.

Ang. anslaget
till sjökarte-
verket.
(Forts.)

Jag hemställer om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Lasse Jönsson: Jag skall endast i korthet yrka bifall till utskottets förslag.

Det säges på ett ställe i den kongl. propositionen, att det finnes råd för att det nu ifrågavarande anslaget skall räckta till. Genom att ytterligare med tvenne förminska mättingsförrättarnes och i förhållande dertill äfven besättningarnes å sjömättingsfartygen antal, skulle sålunda inkomsterna och utgifterna åter kunna ställas i behörigt skick. Det har jemväl blifvit upplyst, att med det anslag, som här redan finnes, kunna mycket väl dessa förrättningar fullbordas. På grund häraf hafva vi också inom utskottet varit eniga om att afstyrka det nu framlagda kongl. förslaget, å hvilket jag därför nu ber att få yrka afslag.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 11—16.

Biföllos.

Punkten 17.

Till fasta och tillfälliga minförsvaret hade Kongl. Maj:t på extra stat för år 1893 äskat ett belopp af 150,000 kronor; men hemstälde

Ang. anslag
till fasta och
tillfälliga min-
försvaret.

Ang. anslag till fasta och tillfälliga minförsvaret. utskottet, att Riksdagen måtte till fasta och tillfälliga minförsvaret på extra stat för år 1893 anvisa 100,000 kronor.

(Forts.)

Herr Svensson från Karlskrona erhöll ordet och yttrade: Det anslag, som af Kongl. Maj:t är begärdt för det fasta och tillfälliga minförsvaret, synes mig vara särdeles behjertansvärdt. Uti detta anslag ingår 50,000 kronor till anskaffning af så kallade handminor. Dessa handminor äro afsedda att användas vid ett tillfälligt minförsvar. De äro särdeles lämpliga för detta i följd af sin konstruktion och sin lätthet att kunna utläggas med fartyg, som ej äro derför särskildt apterade. Vi kunna använda dessa minor till försvar af sådana inlopp, der vi hvarken hafva befästningar eller syftstationer. De hafva äfven en annan fördel. De äro ämnade att föras å våra fartyg; och om ett sådant efter en strid behöfver gå in för att tillfälligt reparera eller för att lemna besättningen andrum, så kunna de omgifva sig med handminor till försvar för en fiendtlig öfverrumpling. Dessa minor äro således i allo fördelaktiga. Jag ber att få återkalla i de herrars minne, som för ett par veckor sedan voro närvarande på flottans varf i Stockholm, då chefen för vårt fasta minförsvar der visade äfven handminor, det föredrag han då höll. Deraf framgick, huru ändamålsenliga dessa minor äro. I den kongl. propositionen är visserligen sagdt, att icke något omfattande försök blifvit gjordt med dessa minor. Men af samma proposition framgår, att, sedan några handminor först pröfvats och undergått några mindre förändringar, de sakkunnige vid derefter förnyad pröfning yttrat sig, att dessa minor befunnits så tillfredsställande, att några vidare försök dermed icke ansåges erforderliga.

Herr talman! Jag skall bedja att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å utskottets hemställan.

Herr Lasse Jönsson: Det kan ju hända, att sådana upplysningar kunnat erhållas från andra håll, som bevisa att dessa minor äro förträffliga, men i den kongl. propositionen uttalas derom sådana tvifvel och framhålles så behöfvet af ytterligare försök, att vi som icke äro fackmän måste blifva tvifvelaktiga om dessa minors beskaffenhet. Det står på sid. 31 i den kongl. propositionen, att »tiden och de till buds stående medlen icke medgifvit så detaljerade försök som med densamma bort ega rum, och då hvarken minans antändningsmateriel eller förstörelseverkan kunnat praktiskt utrönas, borde — enligt departementschefens mening — ytterligare och mera omfattande försök med dylika minor anställas, innan tillverkning deraf i större utsträckning egde rum». Det är ju således alldeles tillräckligt tydligt uttalandt af Kongl. Maj:t sjelf, att han icke anser sådana undersökningar vara verkställda, som göra det fullt rådligt att företaga någon större tillverkning af dylika minor. Då är det klart, att vi i utskottet icke kunnat annat än anse, att man bör se tiden an och att nya försök må göras, som kunna öfvertyga oss om denna minas beskaffenhet, så att man derpå kan bygga ett bifall. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 18—20.

Biföllos.

*Ang. anslag
till fasta och
tillfälliga min-
försvaret.*

(Forts.)

I punkten 21 hemställde utskottet, att under förutsättning af bifall till hvad utskottet i punkt 4 af föreliggande utlåtande hemställt, en af Kongl. Maj:t gjord framställning om beviljande af ett anslag på extra stat för år 1893 af 67,500 kronor för uppförande af exercishus och ekonomibyggnader å Kungsholms fästning och Vestra Hästholmen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr vice talmannen Danielson: Då detta anslag på sätt och vis inbegripes i utskottets hemställan under mom. b i fjerde punkten, så är det klart att ett rent bifall här är obehöftigt, vare sig nämnda mom. blifvit afslaget eller bifallet. Men då vi föreslagit att kammaren skulle afslå utskottets hemställan i punkt 4, hafva vi ansett nödvändigt att äfven i denna punkt reservera oss, och jag vill därför yrka bifall till reservationen, ehuru den icke är satt i något sammanhang med innehållet i utskottets kläm. Häraf följer att jag, med hänsyn till kammarens beslut i fjerde punkten, anhåller om rent afslag å så väl Kongl. Maj:ts förslag som utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren afslog så väl utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

I fråga om *punkten 22*, deri utskottet tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts framställning om anvisande å extra stat för år 1893 af 46,000 kronor till sängservis och beklädnad för 500 man värnpliktige, yttrade:

Herr vice talmannen Danielson: Jag ber att få anhålla om afslag på utskottets hemställan.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan afslogs.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>A. Andersson</i> i Intagan under 14 dagar fr. o. m. den 23 dennes,				
» <i>J. P. Nilsson</i> i Kägglå » 14 » » » 22 »				
» <i>H. Eriksson</i> i Elgered » 14 » » » 21 »				

§ 10.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att herr kronofogden J. O. Domeij i följd af maglidande är oförmögen att deltaga i Riksdagens förhandlingar, intygas. Stockholm den 15 mars 1892.

C. Th. Scholander.

Legit. läkare.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

Konstitutionsutskottets utlåtanden

n:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 6, 13, 15, 16, 22 och 28 riksdagsordningen; och
n:o 4, i anledning af väckta motioner om ändring af §§ 6 och 13 riksdagsordningen, äfvensom väckt motion om tillägg till det uti Kongl. Maj:ts proposition n:o 28 framlagda förslag till ändrad lydelse af §§ 6, 13, 15, 16, 22 och 28 riksdagsordningen; samt

Statsutskottets memorial och utlåtande

n:o 32, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens *nionde* hufvudtitel; och

n:o 33, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsende.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 4,12 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Torsdagen den 17 mars.

Kl. half 3 e. m.

§ 1.

Efter föredragning af Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande proposition till Riksdagen angående anordnande af en förbättrad post- och personförbindelse mellan Sverige och kontinenten, hänvisades densamma till behandling af statsutskottet.

§ 2.

Föredrogs och bordlades för andra gången konstitutionsutskottets utlåtanden n:o 3 och 4.

Under återopande af i sådant afseende mellan herrar talmän träffad öfverenskommelse hemställde herr talmannen, det kammaren ville besluta, att omförmälda utlåtanden skulle å föredragningslistan för onsdagen den 23 dennes uppföras, n:o 3 främst bland två gånger bordlagda ärenden och n:o 4 näst efter n:o 3.

Den af herr talmannen sålunda gjorda hemställan bifölls af kammaren.

§ 3.

Till afgörande företogs härefter statsutskottets memorial n:o 32, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel.

Punkterna 1—4.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Punkten 5.

Bifölls.

§ 4.

Föredrogs, men blef å nyo bordlagdt statsutskottets utlåtande n:o 33.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *A. Andersson* i Hakarp under 14 dagar fr. o. m. den 29 dennes,
 » *N. Åkesson* » 12 » » » 22 »

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

Lagutskottets utlåtanden

n:o 22, i anledning af väckt motion om tillägg till 20 kap. 1 § ärfdabalken;

n:o 23, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 5 mom. 1 i förordningen om kyrkostämma m. m. i Stockholm den 20 november 1863;

n:o 24, i anledning af väckt motion om afskaffande af jus patronatus; och

N:o 25, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,50 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.